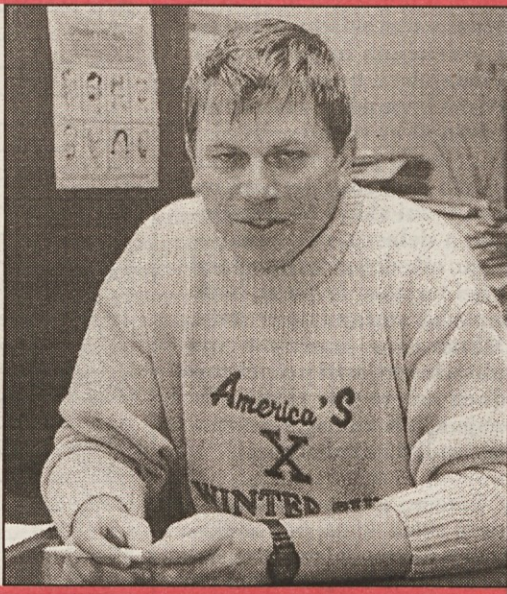

Delavska enotnost

Glasiilo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Ljubljana, 6. novembra 1997 ☆ številka 38 ☆ letnik 56

“S potekom pogajanj o novi kolektivni pogodbi smo zadovoljni,” nam je povedal Tone Rozman, predsednik sindikata tekstilcev in usnjarjev. “Delodajalska stran je zanje pokazala dovolj pripravljenosti. Upam, da bo tako še naprej in da bomo novo pogodbo dobili do konca leta. Naše pobude, da bi do konca letošnjega leta sklenili aneks pogodbe, niso sprejeli. Podjetjem tekstilne, oblačilne in usnjarske industrije pa so namesto tega priporočili, naj odpovedano pogodbo še naprej upoštevajo, če to zmorejo.” Te Rozmanove besede kažejo, da je množična podpora članstva vodstvu sindikata, ko je zahtevalo novo pogodbo, torej zalegla.

Jamstveni sklad je začel delovati

Kot nam je povedal Brane Mišič, je upravni odbor jamstvenega sklada to sredo podprl vse možne načine, da bodo oškodovani delavci čimhitreje vložili popolne zahtevke. S tem je sindikat omogočil, da svojim članom pomagajo pripraviti skupinske vloge, pri čemer bodo lahko uporabili tudi zahtevke delavcev do stečajne mase in upraviteljev prisilnih poravnav.

Več na strani 2

Iskanje nacionalnega soglasja

Minister za delo Tone Rop je ob predstavitvi bele knjige o pokojninski reformi ta terek napovedal, da bodo predlagatelji o njej iskali najširše družbeno soglasje. Za začetek želijo, da se s cilji in ukrepi pokojninske reforme seznanijo čimveč ljudi in interesnih skupin. Delovna skupina, ki je pripravljala belo knjigo, bo z njo najprej seznanila sindikate in delodajalce. Vlada in državni zbor prideta na vrsto šele po prvih usklajevanjih v ekonomsko-socialnem svetu.

Več na strani 3

Sekretarji območnih organizacij ZSSS so se ta torek zbrali v Velenju. Mira Videčnik, sekretarka tamkajšnjega območja, je vsem udeležencem v spomin izročila rudarske svetilke.

Janez Debeljak, predsednik sveta delavcev Saturnusa Avtoopreme: Profesionalizacija je nujna
Stran 12

Poziv predsedniku vlade

V Sindikatu državnih in družbenih organov (SDDO) so se v zadnjem mesecu se-stale skoraj vse konference. Obravnavale so zlasti probleme v zvezi z napredovanjem zaposlenih in pomanjkljivostjo aktov o sistemizaciji. Predstojniki upravnih organov so sindikalistom povedali, da izboljšanja razmer ne ovirajo oni, ampak številne njim nadrejene instance. Delavci državnih organov so zaradi tega zelo nezadovoljni, številni svoje pravice že uveljavljajo tudi po sodni poti.

O vsem tem je na redni tiskovni konferenci ZSSS ta teden poročal sekretar SDDO Drago Ščernjavič. Nezadovoljstvo med zaposlenimi je po javni objavi omejitvenih ukrepov, ki naj bi prizadeli državne uslužbence, naraslo tako, da sindikat znova zahteva pogovor s predsednikom vlade. Če se ta ne bo odzval, lahko po Ščernjavičevih besedah pride tudi do konfliktov.

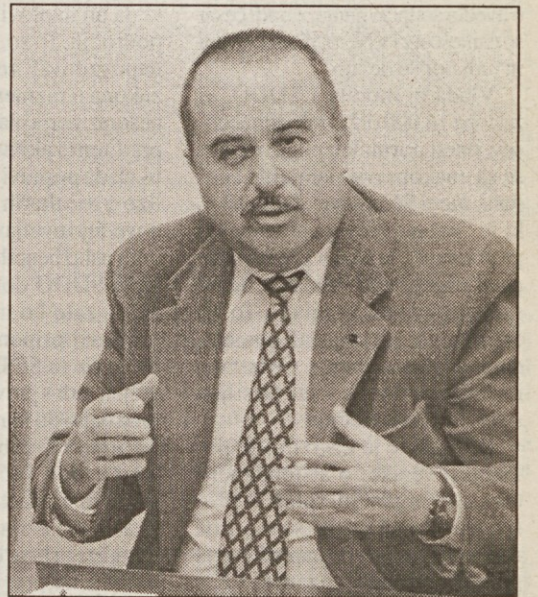
Več na 2. strani

Skei zahteva reševanje Litostroja in železarn

Na sredini tiskovni konferenci SKEI sta Albert Vodovnik in Marjan Pirc govorila zlasti o reševanju Slovenskih železarn in Litostroja. Kot je povedal Vodovnik, SKEI in vodstva posameznih družb iz koncerna SŽ ugotavljajo čedalje večji kaos, zaradi česar ta državni sistem lahko kmalu razpade. Na nekaterih lokacijah so se v ta namen že začeli organizirati. Iz krogov blizu podpredsednika vlade pa so v SKEI dobili obvestilo, da so odločitev o reševanju Litostroja odložili za štiri mesece. Za SKEI je nesprejemljivo, da se zaradi medstrankarskih kupčkanj (dopolnjevanja koalicijske pogodbe) odlaša z reševanjem, saj bo po štirih mesecih verjetno za podjetje že prepozno.

Marjan Pirc pa je povedal, da je bil prejšnji teden na Poljskem, kjer ima švicarsko-švedski ABB več podjetij z 11.000 delavci. V ABB-jevem podjetju ELTA so se prepričali, da so organizirani po evropskih vzorih, tudi plače imajo 20 odstotkov nad povprečjem v tamkajšnjem vojvodstvu. V ELTI so tuji najprej zaposlili 200 delavcev, zdaj jih dela že več kot 1000. Letos bodo ustvarili za 200 milijonov dolarjev dobička.

Pirc je še povedal, da je Litostrojev SKEI pred časom napovedal možnost protesta pred parlamentom in vlado, nanj bodo povabili tudi dijake in študente. Ker z reševanjem podjetja še naprej le zavlačujejo, bo SKEI Litostroja zdaj začel operativne priprave za izvedbo teh demonstracij.

Vodovnik je zahteve za hitro reševanje SŽ in Litostroja poslal državnemu svetu. Od njega zahteva, naj pri vladi doseže preklic odločitve o zavlačevanju reševanja Litostroja. Od vlade pa pričakuje, da bo preverila odgovornost vodstva SŽ za sedanji položaj in sprejela potrebne ukrepe za sanacijo železarn. Tako Vodovnik kot Pirc pa ne verjameta preveč v možnost reševanja Litostroja po slovenski varianti, saj zanjo manjka zlasti denar.

Vodovnik je govoril tudi o povezovanju sindikatov, ki delavcem v boju za zmanjševanje brezposelnosti lahko še največ pomaga. Poleg povezovanja na mednarodni ravni se sindikati povezujejo tudi doma. Tako bo v Nemčiji prihodnje leto zaradi združevanja delovalo le še sedem sindikatov. Sindikati – ki niso sposobni organizirati stavke, ki nimajo kolektivne pogodbe, ki nimajo denarja in kritične mase – niso sindikati. Ker več sindikatov kolektivne pogodbe nima, so po Vodovnikovem mnenju prisiljeni k združevanju, sicer se ne bodo mogli obdržati.

Na tiskovni konferenci so nastopili: Dušan Semolič, Drago Ščernjavič, Brane Mišič in Lazo Radženič

Sindikat državnih in družbenih organov zahteva pogovor s predsednikom vlade

RAZLIKE V PLAČAH SO SE PREVEČ POVEČALE

Zaradi javnega pisanja o zmanjševanju plač in regresov zaposlenih v državni upravi, Sindikat državnih in družbenih organov Slovenije (SDDO) iz sestave ZSSS zahteva pogovor s predsednikom vlade Janezom Drnovškom. Predsednik vlade je o tem namreč na zadnji seji ekonomsko-socialnega sveta napovedal nekaj ukrepov, kasneje pa so mediji objavili o tem še več vesti. Vladna koalicija namreč še usklajuje ukrepe, ki bodo verjetno precej prizadeli položaj državnih uslužbencev. Če se Drnovšek ne bo odzval, bo po besedah Draga Ščernjaviča, sekretarja SDDO, izrekel jih je na redni tiskovni konferenci ZSSS, prišlo do stopnjevanja napetosti, ki lahko preraste v odprt konflikt.

Kot je uvodoma povedal Dušan Semolič, je sindikat vznemirljen zaradi javne objave poteka usklajevanja omejevalnih ukrepov v državni upravi. Nenormalno je, da usklajevanje ukrepov, menda jih je kar 31, ki bodo prizadeli zaposlene, poteka mimo sindikata. Vlada bi lahko tako kot nemška namesto o slabšanju položaja zaposlenih državnih uslužbencev razmišljala o uvedbi soupravljanja, zaradi česar so nameščenci v Nemčiji zadovoljni in tudi boljše delajo.

Vlada bi morala s SDDO, ki zastopa 14.000 državnih uslužbencev, imeti normalen pogovor, kot se za enakopravne subjekte spodobi, meni Ščernjavič. Drnovšku, ki je "šef največjega slovenskega podjetja", je SDDO že štirikrat pisal za pogovor, vendar se na pisanje ni odzval še nikoli. To po Ščernjavičevih besedah pomeni, da sindikat podcenjuje. Če bo tako nadaljeval, bo sindikat prisiljen uporabiti trše metode.

Ščernjavič je kritiziral še pomanjkljive akte o sistemizaciji (nekateri organi jih sploh še niso sprejeli), zaradi katerih so več tisoč delavcem pravico do napredovanja priznali s petmesečno zamudo. Ker so zaradi tega pri plačah prizadeti,

so se številni delavci upravnih enot zaradi tega pritožili. Ker jim pri tem strokovno pomagajo, v SDDO računajo, da bo državni pravobranilec sprejel pobudo sindikata za svojo.

Povrh pa je plačni sistem v državni upravi nepregleden, saj ga ureja kar 40 med seboj neuskklajenih predpisov. Vlada napoveduje zakon o javnih uslužbencih, ki da bo napravil red na plačnem področju. To so, tako Ščernjavič, napovedovali že od sprejemanju zakona o razmerjih plač. Zdaj so nesorazmerja plač veliko večja kot pred tem zakonom. Namesto da bi vlada pripravila strokovno analizo o rezultatih tega zakona, napoveduje uveljavitev zakona o javnih uslužbencih. Teze za ta zakon pa je SDDO dobil po svojih kanalih, zato bo nanje pravočasno pripravil pripombe in predloge. Sicer pa je SDDO zelo nezadovoljen tudi s previsokimi razmerji med najvišjo in najnižjo plačo. Po Ščernjavičevih besedah so razlike med vedno večjimi množicami šefov in uradniki, ki imajo opravka z državljanji, nenormalne. Zaradi tega bi se Drnovškova vlada morala najprej vprašati, kaj bo naredila pri sebi, šele potem bi

smela načrtovati restrikcije pri uslužbencih.

V SDDO smo bili dolgo pričarani, da bodo za državne sekretarje, namestnike in podsekretarje praviloma postavljeni strokovnjaki. Ker očitno na ta mesta postavljajo drugačne profile (po zaslugah), je državni zbor po hitrem postopku sprejel spremembo zakona, ki bodo omočile zaposlovanje in plačevanje še drugih strokovnjakov.

Brane Mišič, član predsedstva ZSSS, je dodal, da vladnih načrtov o restrikcijah v negospodarstvu še ni mogoče ovrednotiti, saj o njih ni dovolj informacij. Načrti o spremembi lestvice usklajevanja plač z inflacijo (eskalacija) pa so zanj

nesprejemljivi. Mišič je prepričan, da "vladini" problemi izvirajo iz previsoke inflacije, ki je že dosegla 4,7 odstotka, prag za usklajevanje pa je pri 5,5 odstotka. Če bo rast cen življenjskih stroškov v novembru vsaj 0,6-odstotna, bo plače pač treba uskladiti že v decembru. Eskalacijske lestvice zaradi tega ni mogoče spreminjati. Če plače kje rastejo preveč, ima vlada po Mišičevem mnenju vse možnosti intervenirati.

Na novinarska vprašanja, zakaj SDDO že zdaj, čeprav koalicija o restriktivnih ukrepih še ni usklajena, zahteva informacije in dialog z vlado, pa sta Semolič in Ščernjavič povedala, da je reakcija sindikata zgolj njegova obveznost zaradi javnih obvestil. Ko bodo ukrepi v koaliciji že usklajeni, bo za sindikat verjetno že prepozno. Sindikat mora na načrtovane ukrepe vplivati pravočasno. "Tudi delavci v državni upravi morajo zase kaj narediti. Njihov položaj je mizern, saj so popolnoma odvisni od dobre volje svojih šefov." Tako Semolič. Sicer pa so državni uradniki, tisti za okonci po besedah Laza Radženiča, predsednika konference delavcev upravnih enot, plačani najslabše, saj mesečno zaslužijo le po 60.000 tolarjev. V upravnih enotah se dogaja celo to, da nimajo denarja za nabavo potnih listov in registrskih tablic, ki jih ljudje plačujemo sami. Zgodi se, da na Ig, kjer izdelujejo tablice, gremo z avtomobilom le po eno novo tablico. Uradniki v Nemčiji so resda omejeni pri stavkah, so pa v zameno za izgubljenico pravico vsaj spodobno plačani, je dodal Semolič. V. U.

Jamstveni sklad začel delati

ZDAJ JE ČAS ZA VLAGANJE ZAHTEVKOV

Po dolgotrajnih pozivih, veliko jih je prišlo iz ZSSS, je državni zbor maja letos sprejel zakon o jamstvenem skladu. Denar v tem skladu, prišel bo iz proračuna in prispevkov delodajalcev, bo pomagal delavcem, ki zaradi nesolventnosti delodajalcev več mesecev niso ali ne bodo prejeli plač ali drugih denarnih prejemkov. Jamstveni sklad bo oškodovanim delavcem (v nadaljevanju: oškodovancem) poplačal le del terjatev, ki jih ne bodo poplačali stečajni upravitelji. Oškodovanci morajo svoje zahteve prijaviti pri pristojnih enotah zavoda za zaposlovanje, kjer so za vloge na razpolago tudi posebni obrazci.

Ta teden je začel delati jamstveni sklad, ki naj bi marsikateremu delavcu dal vsaj del tistega, za kar je bil prikrajšan pri slabem delodajalcu, ki je šel v stečaj ali postopek prisilne poravnave. Novoustanovljeni sklad bo pomagal delavcem, ki so bili zaradi neizplačila plač oškodovani od 2. januarja 1994, pa tudi tistim, ki plač ne bodo sprejemali po letošnjem tretjem novembru, to je od uradnega začetka delovanja sklada dalje. Jamstveni sklad bo zahtevke oškodovancem povrnil le v primeru, če so pri delodajalcu, ki jim je ostal dolžan plače in nadomestila, delali neprekinjeno najmanj šest mesecev.

Kot je določeno v zakonu o jamstvenem skladu (v nadaljevanju: zakonu), lahko oškodovani delavci podjetij v stečaju, prisilni poravnavi ali likvidaciji (če ji je zaradi tega prenehalo delovno razmerje) pri tem skladu vložijo zahteve za: neizplačane plače za tri mesece pred prenehanjem delovnega razmerja, neizplačana nadomestila za isto obdobje, nadomestilo plače za neizrabljeni dopust in odpravnino, kot je določena za presežne delavce. Pri neizplačanih plačah in nadomestilih pripada upravičencem največ znesek v višini treh minimalnih plač, kot so bile ali so določene za obdobje zahtevka. Iz naslova neizrabljenega dopusta lahko upravičenci prejmejo največ polovico minimalne plače, zmanjšane za prispevke in davke. Odpravnina pa je omejena na eno minimalno plačo, prispevke in davke nanjo plača jamstveni sklad.

Oškodovanci, ki bodo zahtevali del izgubljenega denarja za nazaj (od 2. januarja 1994 do 3.

PREGLED ZAJAMČENIH IN MINIMALNIH PLAČ OD 1.1.1994

KATEG.	LETO, MESEC	VELJA OD	BRUTO	NETO
ZAJ.PL.	I.	1.1.94	26.500,00	18.606,90
ZAJ.PL.	II		26.500,00	18.691,90
ZAJ.PL.	III		26.500,00	18.633,60
ZAJ.PL.	IV		26.500,00	18.697,30
ZAJ.PL.	V		26.500,00	18.732,70
ZAJ.PL.	VI		26.500,00	18.744,30
ZAJ.PL.	VII	1.7.94	27.560,00	19.456,50
ZAJ.PL.	VIII	9.7.94	27.918,00	19.687,10
ZAJ.PL.	VIII		27.918,00	19.702,10
ZAJ.PL.	IX		27.918,00	19.725,80
ZAJ.PL.	X		27.918,00	19.838,20
ZAJ.PL.	X	22.10.94	28.811,00	20.415,60
ZAJ.PL.	XI		28.811,00	20.477,60
ZAJ.PL.	XII		28.811,00	20.557,10

ZAJ.PL.	I.1995		28.811,00	20.587,50
ZAJ.PL.	I.	21.1.95	30.136,00	21.444,10
ZAJ.PL.	II		30.136,00	21.490,50
ZAJ.PL.	III		30.136,00	21.487,00
MIN.PL.	IV	1.4.95	45.000,00	31.091,40
MIN.PL.	V	1.5.95	45.000,00	31.144,60
MIN.PL.	VI		45.000,00	31.125,20
MIN.PL.	VII	1.7.95	45.450,00	31.468,10
MIN.PL.	VIII		45.450,00	31.454,40
MIN.PL.	IX		45.450,00	31.464,50
MIN.PL.	X	1.10.95	46.223,00	31.997,50
MIN.PL.	XI		46.223,00	31.982,80
MIN.PL.	XII		46.223,00	32.039,40

MIN.PL.	I.1996	1.1.96	47.174,00	32.729,80
MIN.PL.	II		47.174,00	32.746,00
MIN.PL.	III		47.174,00	32.739,80
MIN.PL.	IV		53.500,00	36.833,90
MIN.PL.	V		53.500,00	36.839,40
MIN.PL.	VI		53.500,00	36.938,30
MIN.PL.	VII	1.7.96	54.570,00	37.674,30
MIN.PL.	VIII		54.570,00	37.658,50
MIN.PL.	IX		54.570,00	37.748,00
MIN.PL.	X	1.10.96	55.061,00	38.056,40
MIN.PL.	XI		55.061,00	38.067,60
MIN.PL.	XII		55.061,00	38.136,40

MIN.PL.	I.1997	1.1.97	55.942,00	38.754,30
MIN.PL.	II		55.942,00	38.803,50
MIN.PL.	III		55.942,00	38.762,00
MIN.PL.	IV	1.4.97	56.781,00	39.271,30
MIN.PL.	V		56.781,00	39.304,60
MIN.PL.	VI		56.781,00	39.358,10
MIN.PL.	VII		59.150,00	40.921,80

novembra 1997), morajo zahtevke vložiti najkasneje v 90 dneh po 3. novembru, torej do 2. februarja 1998. Drugi oškodovanci pa morajo zahtevo vložiti v 60 dneh po prenehanju delovnega razmerja. Zahtevek, izpolnjen v predpisnem obrazcu, vložijo pri enoti republiškega zavoda za zaposlovanje, kjer je sedež delodajalca. Obrazci so zainteresiranim na voljo pri vseh enotah zavoda za zaposlovanje. Jamstveni sklad bo za veljavne štel le tiste vloge oškodovancev, ki so bile ali bodo v dveh mesecih po začetku stečajnega postopka prijavljene stečajnemu upravitelju. Veljavne bodo tudi vloge oškodovancev podjetij v prisilni poravnavi, zaradi katere jim je prenehalo delovno razmerje, če bodo prijavljene v osmih dneh po njeni sklenitvi, ki mora biti razobešana na sodišču. Vsakdo, ki bo vložil zahtevo, bo moral priložiti tudi dokazila. Ta bo dobil pri delodajalcu ali stečajnem upravitelju.

O zahtevah oškodovanih delavcev za nazaj mora jamstveni sklad odločiti v šestih mesecih po prejemu zahteve. Druge zahteve mora sklad rešiti v dveh mesecih. Pritožbe na njegovo odločitev bo reševalo ministrstvo za delo, vrhovna instanca pa bo delovno in socialno sodišče.

Z jamstvenim skladom upravlja devetčlanski upravni odbor, v katerem imajo reprezentativni sindikati tri mesta. Eno od teh mest zaseda Brane Mišič, član predsedstva ZSSS. Predsednik upravnega odbora je Branko Omerzu, njegov namestnik pa Brane

Mišič. Poslovanje sklada vodi direktor, začasni vršilec njegovih dolžnosti je Janez Urbas. Strokovno delo za jamstveni sklad opravlja zavod za zaposlovanje.

Delovanje jamstvenega sklada je soodvisno od postopkov stečaja in prisilne poravnave. Oškodovanci zato iz stečajne mase in pri skladu ne morejo dobiti več, kot jim pripada. V praksi to pomeni, da bodo stečajni upravitelji jamstvenemu skladu poročali o vseh izplačanih delavcem upnikom. Po zakonu o jamstvenem skladu pripada oškodovancem le del pripadajočega zneska neizplačanih plač, nadomestil in regresa, razliko do celotne višine pa lahko oškodovanci uveljavljajo do stečajne mase. Za denar, ki ga jamstveni sklad izplača oškodovancem, leta postane upnik do stečajnega upravitelja. O tem jamstveni sklad tudi obvesti stečajnega upravitelja.

V zvezi z začetkom delovanja jamstvenega sklada je nič koliko vprašani. Na marsikatero bo mogoče odgovoriti šele na podlagi prakse. Zaenkrat pa oškodovancem lahko svetujemo le, naj pomnože poiščejo pri službah pravne pomoči pri ZSSS. Te bodo, tako kažejo nekatere napovedi, pomagale pripraviti skupinske vloge oškodovancev. Dokazila zanje bodo verjetno tudi lažje zbrala, iz česar sklepamo, da bodo lažje uveljavljene. Za delavce, ki so izgubili veliko denarja, pa bodo priložnost za pridobivanje vsaj del nepotrebnih in prnih opravkov.

Za delovna mesta

Člani sindikata vsakodnevno spremljajo po televiziji, časopisih in radiu boj za Slovenske železarne.

Pogledi strank, interesnih skupin in posameznikov v državi so seveda različni: od takih, ki bi jih najraje izravnali z zemljo, do tistih, ki želijo čimprejšnjo sanacijo in končanje umiranja na obroke ter ohranitev delovnih mest, tudi za generacijo, ki prihaja. Med temi je predvsem naš sindikat, ki se v dogajanje vključuje že več kot tri leta, čeprav nam mnogi to pravico odrekajo ali pa trdijo, da so naša prizadevanja nekoristna.

Res je, da posamezni delavec od tega trenutna nima neposredne koristi, po končani privatizaciji pa bo vpliv zaposlenih v podjetjih odvisen tudi od njihovega lastniškega deleža.

Kot državno podjetje še vedno nima priznane pravice do soudeležbe pri delitvi družbene in državne lastnine. Če se privatizacija po stranskih poteh ne bo čimprej končala, tudi ne bo kaj lastniti. Samo z udeležbo pri lastniti, in v novih pogojih tudi s soupravljanjem, se bo uveljavilo znanje in sposobnosti zaposlenih v nekdanji Železarni Ravne. To pa se ne bo zgodilo, če bi metalurgija in kovinskopredelovalna industrija na Ravnah propadla. Ni sicer velike bojzani, da bi propadla v celoti, če pa postane popolnoma razdrobljena, nepovezana in zdesetkana, bo rezultat enak.

Ob vseh drugih problemih je ta trenutek temeljno vprašanje, kakšne zakone o privatizaciji, dokapitalizaciji in s tem povezanimi vprašanji bo državni zbor ta mesec sprejel. Ne gre samo za finančno pomoč, za garancije in podobno, čeprav se to zdi temeljno vprašanje in za nekatere edino. Za nas je bistveno, kako bodo državna sredstva razdeljena in porabljena, saj imamo s tem iz doseganih sanacijskih let grenke izkušnje. Izvršni odbor našega sindikata je po daljših razpravah sprejel in državnem zboru ter vladi že poslal končni

predlog naših amandmajev k paketu železarskih zakonov, ki pa se vsaj delno križajo z interesi nekaterih drugih; temeljijo na stališčih zadnjih let, ki so bila javno objavljena in jih večina tudi pozna.

Kot bistveno zagovarjamo: - da se državni kapital razporedi na družbe oz. zaključene programe ter se izvede reorganizacija z oblikovanjem delniških družb, kjer bodo tako vodstvo kot delavci motivirani za delo in razvoj,

- da zagotovimo uveljavitev 20-odstotnega deleža iz naslova neizplačanega OD; nekateri imajo tudi še certifikate; in možnost delavskomenedžerskega odkupa, ki bi v posameznih družbah prav tako prišel v poštev, in prednostno pravico delavcev družbe pri tem;

- vsekakor smo proti privatizaciji izključno na ravni sedanjega koncerna, ki je drag ter neučinkovit in bi lahko bil samo finančni holding;

- zagovarjamo tudi kapitalsko povezavo med družbami, saj bi edino na ta način zagotavljali skupne interese in skupna prizadevanja v re-produkcijski proizvodni verigi, ki je za Ravne še sebež značilna,

- smo za to, da ima država v celoti ali v vsaki delniški družbi vsaj 51-odstotni delež. Posebej pa poudarjamo, da delež tujega kapitala v posamezni družbi ne bi smel biti več kot 40-odstoten. Če tuji partnerji in vlagatelji resno mislijo, ker je to v njihovem interesu, ne postavljajo izključnih pogojev lastniškega deleža;

- posebej in ponovno smo proti prodaji uspešnih družb in programov, - pri pomoči države se zavzemamo za pošten odnos: da vsem perspektivnim programom in družbam zagotovi enako štartno osnovo, kar je možno le na podlagi čistih računov, z upoštevanjem doseganje dokapitalizacije - po domače: koliko je kdo v prteklosti dobil.

Vsi pričakujemo, da nas bodo podprli tako poslanci kot predstavniki političnih strank, če ne drugje, vsaj v regiji. Predvsem pa računamo na enotnost vseh Ravenčanov - zlasti vodstvenih struktur, saj je neenotnost že dolgo eden glavnih problemov propadanja nekdanj velikega podjetja.

Janko Dežman, sekretar SKEI sindikalnih podružnic Slovenskih železarn na lokaciji Ravne

Bela knjiga o pokojninski reformi

Na ministrstvu za delo so ta terek predstavili belo knjigo o pokojninski reformi v naši državi. Njeni pripravljenci načrtujejo, da bodo z njo najprej seznanili sindikate, zatem delodajalce, kasneje pa še druge interesne skupine. Kot je poudaril minister za delo Tone Rop, bodo o njej iskali čimširše soglasje. V široki razpravi, ki naj bi sledila predstavitev bele knjige, bodo skušali razčistiti tudi morebitne nasprotne predloge.

Načrtovalci reforme pričakujejo, da bo uveljavljena v začetku leta 1999. Spremembe pa bodo postopne, najprej bodo skušali reformirati sedanji dokladni zavarovalni sistem, temelječ na medgeneracijski pogodbi, ker daje za upokojevanje preveč širokogrudne možnosti. Novi naložbeni sistem, ki bo počasi dopolnjeval sedanji dokladni sistem, temeljil naj bi na medgeneracijski pogodbi, bo prišel v poštev zlasti za mlajše generacije. Na glavno vprašanje, zakaj je reforma sploh potrebna, pa avtorji odgovorjajo, da se sicer računajo pokojninskega zavora (ZPIZ) kmalu ne bi več izšli. V dvajsetih letih prihodnjega stoletja bomo namreč v Sloveniji prišli v položaj, ko bomo enega zavarovanca imeli enega upokojenca. Da bi vsi prejeli pokojnine v sedanjem razmerju s plačami, bi morali podvojiti prispevno stopnjo ali obveznosti iz proračuna. To pa bil pretežak udarec za konkurenčnost našega gospodarstva na svetovnih trgih.

Cilj novega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja je socialno sprejemljivo in pravično zavarovanje, ki bo vsem dajalo dovolj veliko varnost, obenem pa bo gospodarstvu omogočalo razvoj. Sedanji sistem po besedah Janeza Prijatelja, dolgoletnega direktorja ZPIZ, ljudje zelo različno ocenjujejo. Za upokojence je v glavnem dober, razvnamejo se le enkrat letno, ko je treba določiti višino regresa za rekreacijo, nastalega iz nekdanje karte K 15. Naš sedanji pokojninski sistem je sistem, prevzet iz Jugoslavije, kjer so leta 1983 z njim bistveno izboljšali možnosti upokojevanja in tudi pravice upokojencev. Ta prevzeti sistem smo spremenili leta 1992, ko smo starostno dobo za upokojitev povečali

Povprečno število zavarovancev

Leto	Delavci v podjetjih in organizacijah	Delavci pri zasebnikih	Zasebniki	Kmetje	Prostovolj. zavarovanci	Brezposelni	Zapor. niki	SKUPAJ
1981	778.552	22.081	27.302	65.276	-	-	-	893.211
1985	814.254	26.428	30.203	42.729	-	-	-	913.614
1986	827.707	27.972	31.757	40.861	-	-	-	928.297
1987	837.554	29.571	33.086	37.950	-	-	-	938.161
1988	830.314	30.651	35.312	36.037	-	-	-	932.314
1989	819.055	31.321	36.299	34.282	-	-	-	920.957
1990	782.222	31.890	38.435	32.068	-	-	-	884.615
1991	709.595	33.154	42.032	32.151	-	-	-	816.902
1992	656.966	33.283	43.963	30.690	-	-	-	764.902
1993	626.806	37.003	47.120	28.251	7.500	35.569	321	782.570
1994	605.326	41.196	48.801	27.129	13.672	36.103	322	772.549
1995	593.848	48.709	52.168	27.129	17.243	29.883	283	769.263
1996	581.651	53.835	54.108	22.902	19.164	31.430	258	763.348

za tri leta. Leta 1995 pa smo spremenili še način usklajevanja pokojnin, ki ga danes skoraj nihče ne razume. Sicer pa ima sedanji pokojninski sistem cel kup usedlin, ki jih moramo izčistiti. Prijatelj je posebej izpostavil beneficirano delovno dobo in izjemne upokojitve. Sedanji sistem pokojninskega zavarovanja zagotavlja našim starostnikom standard, ki je zelo blizu nacionalnim pokojninam v nekaterih evropskih državah. Le zelo majhen del starih nad 65 let namreč ne prejema pokojnine ali druge oblike pomoči iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Upokojiti se čimprej je postalo vrednota

Sedanji sistem pokojninskega zavarovanja je »bolehen« zaradi številnih neskladij. Prvi problem je zmanjšanje števila zavarovancev v podjetjih s skoraj 840.000 leta 1987 na sedanjih komaj 580.000. Drugi problem je začel nastajati prav tega leta, ko se je število upokojencev začelo hitro povečevati. Leta 1987 smo tako imeli 332.000 upokojencev, lani pa že 465.000, ali skoraj polovico več. Avtorji bele knjige so ugotovili, da se je število upokojencev začelo povečevati zlasti zaradi upokojevanja generacije, ki je masovno dobila delo po koncu 2. svetovne vojne. Če je bila pred letom 1987 večina starejšega prebivalstva brez pokojnin, jih zdaj prejema več kot 80 odstotkov.

Po reformi pokojninskega zavarovanja leta 1983 se je višina pokojnin bistveno povečala, zato so se začeli upokojevati tudi zavarovanci, ki so dosegli minimalne pogoje za upokojitev; ti so upokojitev prej zelo radi odlagali. Zaradi vsega tega se je razmerje med upokojenci in zavarovanci, ki je leta 1986

ZAČENJA SE ISKANJE NACIONALNEGA SOGLASJA

znašalo še 1 : 2,87, lani zmanjšalo na 1 : 1,65. Zaradi pospešenega upokojevanja je deformirana tudi struktura zavarovancev – starih več kot 55 let skoraj ni. Razmerje med upokojenci in zavarovanci se slabša iz leta v leto. Janez Prijatelj meni, da je (čimhitreje) upokojevanje postalo vrednota, ki jo izkoristijo skoraj vsi, ki imajo možnost.

Čeprav je dodatek za rekreacijo upokojencev med najbolj spornimi, ga je upokojencem letos vseeno uspelo povečati na 42.000 tolarjev za tiste s podpovprečnimi pokojninami, in na 21.000 za prejemnike nadpovprečnih pokojnin. Ta dodatek naj bi v naslednjih petih letih zrastel na 85 odstotkov povprečne starostne pokojnine. Zanj gre čedalje večji delež sredstev pokojninskega zavarovanja.

Štetje zavarovalne dobe s povečanjem (beneficirana delovna doba) je problematično zaradi več vzrokov. Glavni je ta, da povečan prispevek delodajalcev za takšna delovna mesta sploh ne pokriva povečanih odhodkov ZPIZ zaradi bistveno hitreje upokojitve, ker takšni zavarovanci pokojnino prejema tudi dlje. Beneficirana delovna mesta – teh je sedaj 31.000, največ v rudarstvu, prometu, notranjih zadevah, obrambi, tekstilni industriji in livarnah – so zdaj predmet revizije, ki naj bi privedla do zmanjšanja števila takšnih delovnih mest. Za ZPIZ je srečna okoliščina ta, da se je število beneficiranih delovnih mest v industriji močno zmanjšalo.

Beneficirano delovno dobo bi po mnenjih avtorjev bele knjige morali izločiti iz pokojninskega sistema in nadomestiti z dodatnim zavarovanjem. Prispevek zanj naj bi plačevali izključno le delodajalci.

Po ugotovitvah Janeza Prijatelja je problem tudi višina pokojnin v primerjavi s plačami. Pokojnina sedaj znaša 74,6 odstotka plač, v Evropski uniji pa v povprečju le 67,5 odstotka. Delež pokojnine v primerjavi s plačo v primerljivih deželah znaša: Češka 48, Madžarska 41, Poljska 61, Nemčija 71 in Avstrija 70 odstotkov.

Avtorji reforme menijo, da nobena od teh variant ni realna. Prva namreč upokojencem ne bi omogočala preživetja, druga pa bi zadušila gospodarstvo, in s tem onemogočila aktivno populacijo.

Vse to utemeljuje potrebnost pokojninske reforme. V prvi fazi naj bi posodobili in spremenili sedanjo zakonodajo. Pred drugo fazo reforme bo treba preveriti sedanje institute. V tej fazi, ki se bo začela kasneje in bo trajala več let, bodo postavljeni temelji naložbenega zavarovanja, vanj se bodo morali obvezno vključiti novi zavarovanci, sedanji pa se bodo vanj vključili prostovoljno. Ker je novi naložbeni sistem za sedaj zaposlene torej še dokaj oddaljen, bomo najprej predstavili zasnovo reforme sedanjega sistema.

Pri reformi obstoječega sistema pride v poštev zlasti:

- povečanje minimalne starosti in pokojninske dobe,
- podbude za odlaganje upokojitve in
- slabšanje razmerja med plačami in pojninami.

Belo knjigo so predstavili (od leve proti desni): Miran Kalčič, Janez Prijatelj, Tone Rop, Nataša Belopavlovič, Marko Štrovs, Helena Bešter in Dušan Kidrič. Med njenimi avtorji je še več deset domačih in tujih strokovnjakov. Knjiga ima 252 strani, tehta pa 1,38 kilograma.

Seveda pa spremembe obstoječega sistema ne bodo zgolj na slabše, ampak tudi na boljše. Med zavarovane osebe bodo tako vključene matere ali očete otrok do enega leta starosti, če niso drugače zavarovani. Denar za njihovo zavarovanje bi vplačali državni proračun. Upoštevane bodo tudi druge za državo koristne aktivnosti posameznikov, naprimer študij in vojaščina.

Za upokojitev potrebna starost se bo povečevala postopno. V večini držav EU se je možno upokojiti šele pri 65 letih, kar velja tako za moške kot za ženske. Pravico do predčasne upokojitve imajo zlasti zavarovanci, ko dopolnijo 58 let in imajo 35 let delovne dobe, ženske pa s 53 leti in s 30 leti zavarovalne dobe. Pravico do predčasne upokojitve imajo zlasti delavci: podjetij v stečaju, trajno presežni in dlje časa nezaposleni, tudi delovni invalidi.

Povprečno število pokojnin

Leto	delavske starostne	invalidske	družinske	skupaj	kmečke SZK	vojaške	začasne	SKUPAJ
1981	111.975	57.171	62.336	231.482	41.233	-	-	272.715
1985	137.441	67.645	69.666	274.752	35.838	-	-	310.590
1986	145.176	70.153	71.208	286.537	34.450	-	-	320.987
1987	154.206	72.735	72.461	299.402	33.129	-	-	332.531
1988	166.532	75.956	73.877	316.365	31.665	-	-	348.030
1989	180.367	79.317	75.445	335.129	29.929	-	-	365.058
1990	197.259	82.289	76.726	356.274	27.820	-	-	384.094
1991	227.524	87.194	78.482	393.200	25.727	-	-	418.927
1992	248.978	91.551	79.276	419.805	23.526	4.770	727	448.828
1993	255.985	93.867	80.439	430.291	21.517	4.996	741	459.260
1994	257.298	94.848	80.769	432.916	19.516	4.969	685	460.038
1995	259.253	96.058	81.740	437.051	17.671	4.917	623	462.315
1996	262.142	96.850	83.113	442.105	15.805	4.838	574	465.420

Ženske se bodo s 65 leti leti upokojile šele leta 2022

Načrt reforme sedanjega pokojninskega zavarovanja predvideva povečanje starostne meje tudi pri nas. Ženske naj bi se tako leta 2022 lahko upokojile le, če bodo stare 65 let. Za moške pa naj bi ta starostna meja veljala že deset let prej. Povečevanje starostne meje za ženske naj bi se od leta 2009, ko bodo za izpolnitev pogojev za upokojitev morale doseči 58 let, do leta 2022 povečevalo letno po šest mesecev.

Velika novost naj bi bilo tudi fleksibilno upokojevanje. To temelji na bonusih za tiste, ki se bodo

upokojili po izpolnitvi potrebne starosti, in malusih za tiste, ki ne bodo dosegli potrebne starosti.

Bonus in malus bi za vsak mesec znašala po 0,3 odstotka. Če bi se kdo upokojil pet let prezgodaj, bi njegova pokojnina bila manjša kar za 18 odstotkov, ta odbitek bi bil tudi trajen. To pomeni, da se bomo še naprej lahko upokojili zgodaj, vendar bo pokojnina precej zmanjšana.

Novost naj bi bila tudi delna pokojnina, ki je pri nas mogoča že od leta 1992, vendar se še ni uveljavila. Ta rešitev naj bi že upokojenim zavarovancem omogočila, da bi bili poldelavci in polupokojenci. Takšnemu zavarovancu bi se pokojnina odmerila ob delni upokojitvi, potem ko bi dokončno prenehal delati, pa še enkrat. Pri tej ponovni odmeri bi delni upokojenci, glede na večjo starost, zelo

verjetno izgubili maluse in pridobili bonuse.

Na novo naj bi bil določen tudi način izračunavanja pokojninske osnove. Ta je zdaj odvisna od plače v najugodnejših desetih letih zavarovanja. Najnižja pokojnina je določena na 64 odstotkov povprečne neto plače na zaposlenega v republiki. Ne glede na pokojninsko dobo se pokojnina ne more odmeriti na manj kot 35 odstotkov najnižje pokojninske osnove. Najvišja pokojninska osnova je 3,1 povprečne neto plače v Republiki Sloveniji. Najvišja pokojnina ne more biti večja od 85 odstotkov pokojninske osnove.

Na boljšem bodo slabše plačani

Način izračunavanja pokojninske osnove bo upošteval različne stopnje dohodnine, od 17 do 45 odstotkov. Sedanji izračun, temelječ na povprečni davčni stopnji 23,84 odstotka, je namreč koristil zavarovancem z nadpovprečnimi plačami, ki so plačevali večjo dohodnino. Zaradi te spremembe se bodo pokojnine zavarovancev z nizkimi plačami povečale, tistim z visokimi pa zmanjšale.

Spremenjeno bo tudi obdobje, ki je podlaga za izračun pokojninske osnove. Namesto desetih najugodnejših let bo upoštevanih kar 25 let. Kasneje naj bi upoštevali celotno zavarovalno dobo, pokojnine naj bi bile skoraj povsem odvisne od vplačanih prispevkov v pokojninsko blagajno. Avtorji tega predloga sicer ugotavljajo, da zaradi tega ne bo velikih sprememb, saj se plače posameznikov bistveno ne spreminjajo. Problemi bodo le pri samozavarovancih. Ti so dosedaj špekulirali, pravi prispevek so plačevali le deset let, kasneje pa le simbolnega. Zdaj se bodo morali odločiti na novo, mogoče bodo spet našli kakšno luknjo.

Tiskovna konferenca varuha človekovih pravic v Mariboru

POSTOPKI PRED DELOVNIMI SODIŠČI SO NERAZUMNO DOLGI

Varuh človekovih pravic Ivan Bizjak je prejšnji teden dva dni uradoval v prostorih mestne občine Maribor, en dan pa v zgradbi občine Ptuj. Tri dni se je tako pogovarjal z ljudmi iz Štajerske, ki so se k njemu zatekli po pomoč, ker menijo, da so jim pristojni državni ali drugi organi kršili temeljne človekove pravice. Nanj se je obrnilo 80 prizadetih državljanov. Za objavo smo izbrali zlasti probleme, ki pestijo zaposlene. Najhujši je čakanja na pravico, zaradi česar je tudi pozitivna sodba večkrat le obliž na skoraj zaceljene rane.

Ob koncu svojega bivanja v Mariboru je Ivan Bizjak pripravil tiskovno konferenco. Povedal je, da se je tokrat nanj obrnilo 80 ljudi. Večina se je k njemu zatekla po pomoč zaradi nerazumno dolgih postopkov pred delovnimi in rednimi sodišči, zaradi dolgotrajnosti denacionalizacijskih postopkov, zaradi kršitve pravic iz delovnega razmerja in zaradi drugih problemov. V Mariboru je posebej pereč problem preobremenjenost delovnega sodišča, zaradi česar morajo številni delavci na pravico čakati več let. To še posebej prizadene tiste delavce, ki jim je nezakonito prenehalo delovno razmerje, saj v času, ko postopek teče, mnogi ostanejo brez slehernih sredstev za preživljanje. Stres, ki ga ob tem doživlja prenekateri delavec, se kaže tudi pri njegovem zdravju in psihičnem razpoloženju.

Sposojanje denarja je marsikomu zagrenilo življenje

Ivan Bizjak je opozoril, da je bilo v Mariboru več podjetij za finančni inženiring, ki so z lažnimi obljubami o visokih obrestih na vložena sredstva lahko verne ljudi prikrajšali za njihove prihranke. V Mariboru si je s posojanjem denarja takšnim podjetjem očitno opeklo prste več ljudi kot drugod po Sloveniji. Danes se počutijo ogoljufani, prav tako pa se pritožujejo nad dolgotrajnostjo stečajnih postopkov in postopkov prisilne poravnave za takšna podjetja. Na varuha človekovih pravic se je obrnilo tudi precej podjetnikov, ki se pritožujejo nad veliko finančno nedisciplino v državi. Na eni strani podjetnik zaradi počasnosti sodnih mlinov in neučinkovitosti pravne države ne more od kupcev oziroma naročnikov izterjati plačila za prodano blago ali opravljeno storitev, po drugi strani pa mora redno plačevati davke in prispevke. Tako se zlasti manjši podjetniki velikokrat znajdejo v položaju, da sebi in svojim delavcem ne morejo izplačati niti minimalne plače, ker so nad žiro račun podjetja dali roko dararji. Poleg tega pa morajo takšna podjetja za tekoče poslovanje najemati drage kredite. Varuh človekovih pravic bo na to resno opozoril davkarjo.

Veliko težav imajo tudi delavci, za katere delodajalci ne plačujejo redno prispevka za pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje. Na Zavodu za invalidsko in pokojninsko zavarovanje jim preprosto rečejo, naj sami prisilijo delodajalca, da bo zanje začel plačevati prispevke, sicer jim pravic ne bodo priznali. Po Bizjakovih besedah mora

Kako zaščititi delavce, ki so prisiljeni delati na črno

Zanimivo je, da se k varuhu človekovih pravic zateče relativno malo delavcev, ki jih delodajalec noče prijaviti in so prisiljeni delati na črno. Očitno se bojijo, da bo delodajalec ugo-

Delavka ne more biti ob pravico do zdravstvenega zavarovanja zaradi administrativnih zapletov

Varuh človekovih pravic Ivan Bizjak je novinarje seznanil tudi s pobudo, ki jo je prejel od delavke v Ljubljani. Omenjena delavka je na začetku tega leta vložila zahtevek za upokojitve na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Po prenehanju delovnega razmerja jo je delodajalec odjavil iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Ker ji zavod še ni izdal odločbe o upokojitvi, po odjavi iz zavarovanja na podlagi delovnega razmerja ni bila več obvezno zdravstveno zavarovana. Na Zavodu za zdravstveno zavarovanje so ji svetovali, naj se zavaruje kot samoplačnica oziroma kot družinski član. Delavki se tako ravnanje zdi povsem nerazumljivo in nevzdržno, saj pričakuje neprekinjeno zdravstveno zavarovanje, ker izpolnjuje vse pogoje za uveljavitev pravice do starostne upokojitve. Ne pristaja na to, da bi morala zaradi administrativnih zapletov sama urejati zdravstveno zavarovanje kot samoplačnik oziroma kot družinski član.

V zvezi z navedeno pobudo je varuha človekovih pravic zanimalo, ali zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju res ni mogoče v takih primerih izvajati na način, da bi se osebam v času od prenehanja delovnega razmerja do izdaje dokončne odločbe o uveljavitvi pravice do starostne pokojnine priznala lastnost zavarovane osebe. Po mnenju varuha človekovih pravic je nesporno, da taki osebi pripada pravica do starostne pokojnine in s tem pravica do obveznega zdravstvenega zavarovanja s prvim dnem po prenehanju delovnega razmerja. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je po mnenju varuha človekovih pravic zato tudi zavezan plačati prispevke za zdravstveno zavarovanje omenjene delavke od dneva upokojitve dalje.

od delodajalca plačilo prispevkov izterjati zavod sam. Takšno prenašanje lastnih obveznosti na ramena nemočnih delavcev je Bizjak označil za cinizem.

tožil, kdo je prijavitelj, in da bodo zaradi tega še ob zaposlitev na črno. Ivan Bizjak je povedal, da takšne primere obravnavajo izjemno pazljivo, saj lahko de-

Invalidne delavke v Merinki Merikopu se niso zamen obrnile na varuha človekovih pravic

Na varuha človekovih pravic Ivana Bizjaka je predstavnica invalidnih delavk iz mariborskega podjetja Merinka Merikop naslovila pobudo, peticijo invalidnih delavk pa je poslala v vednost tudi Inšpektoratu Republike Slovenije za delo. Pristojni inšpektor je varuha človekovih pravic po posredovanju na inšpektoratu ter na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve obvestil, da je odredil tele ukrepe:

»1. Delodajalec je dolžan plače zaposlenih, predvsem invalidnih oseb uskladiti z zakonsko določenim in usklajenim zneskom po 7. točki Zakona o izvajanju socialnega sporazuma za leto 1996.

2. Delodajalec je dolžan ponovno preveriti ustreznost delovnih mest, na katerih delajo invalidi ter po potrebi zahtevati od medicine dela dodatna mnenja o njihovi ustreznosti.

Tudi v zvezi z zahtevo delavk glede norm in pogojev dela je bila po opravljenem inšpekcijskem nadzoru izdana ureditvena odločba, s katero mora delodajalec na določen način in v določenih rokih odpraviti nepravilnosti in takoj začeti z varnostnimi ukrepi pri delavcih, ki delajo s prisilno držo telesa. Delodajalec je torej dolžan takoj podvzeti vse varnostne ukrepe skupaj s strokovno službo medicine dela ter izdelati program v skladu s 7. členom zakona o varstvu pri delu ter 9. in 10. členom zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. V zvezi s tem je potrebno ustrezno dopolniti splošne akte iz varstva pri delu in zagotoviti obremenjenost delavcev pri delu skladno s preostalo delovno zmožnostjo v dogovoru z invalidsko komisijo pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.«

Ivan Bizjak je povedal, da ga je predstavnica invalidov v omenjenem podjetju pred kratkim obvestila, da so se po več posredovanjih razmere v podjetju obrnile na bolje in so pred dokončno ureditvijo. Po njeni oceni je tako problematika delovnih invalidov mnogo bolj urejena, po predvidevanjih pa naj bi bil tudi način reševanja novih primerov obojestransko strpen.

Ivan Bizjak

lavci, ki so prisiljeni delati na črno, izgubijo še tisti vir dohodka, ki ga imajo. Praviloma varuh človekovih pravic delodajalca na kršitev predpisov samo opozori.

V zvezi s tem je Ivan Bizjak dejal, da pričakuje od nove zakonodaje, da bo to vprašanje bolj ustrezno rešila. Delodajalec, ki zaposluje na črno, pa so ga pri tem razkrili, bi moral za delavce vsekakor plačati prispevke od dneva, ko jih je zaposlil na črno. Prav tako pa bi moral delodajalec za delavce plačati prispevke še za nekaj mesecev za naprej - tako bi se zmanjšala verjetnost, da bi delodajalec po tem, ko bi ga razkrili, delavce preprosto odslovil. Po Bizjako-

vem mnenju je treba zakonodajo vsekakor izpopolniti v korist delavcev, ki so dandanes za ljubi kruhek marsikdaj prisiljeni delati na črno in o tem molčati.

Utemeljenih je četrtnina pobud

Varuh človekovih pravic Ivan Bizjak je na tiskovni

je še 64 primerov), na stanovalske zadeve (106 - nerešenih je še 25 zadev), na delovno pravne zadeve (105 - nerešenih je še 19 zadev), na omejevanje osebne svobode (81 - nerešenih je še 12 pobud) in druge kršitve človekovih pravic. Izkušnje kažejo, da je okoli četrtnina pobud utemeljenih. Varuh človekovih pravic največ primerov razreši z mnenji in predlogi, ki jih naslovi na pristojne državne in druge organe. Praksa kaže, da omenjeni mnenja varuha človekovih pravic praviloma upoštevajo.

Po drugi strani pa izkušnje iz dela varuha človekovih pravic lahko veliko prispevajo tudi k izboljšanju naše zakonodaje, zato je še kako pomembno, da poročila varuha človekovih

Prostovoljci pomagajo invalidki

Varuhu človekovih pravic je letos poslala pobudo tudi invalidka, ki živi v kletnem stanovanju, iz katerega z invalidskim vozičkom zaradi številnih stopnic ne more več nikamor.

Omenjena invalidna oseba je junija letos zaprosila za pomoč center za socialno delo. Ker do septembra ni dobila niti pomoči niti odgovora, je za posredovanje zaprosila varuha človekovih pravic. Po njegovem posredovanju na centru za socialno delo so jo obiskali in ji obljubili pomoč šele takrat, ko bodo imeli za takšno pomoč ustrezno usposobljene delavce. Po ponovnem posredovanju varuha človekovih pravic so sklenili, da ji bodo v okviru prostovoljnega dela začeli pomagati takoj.

V prvih dneh oktobra je pobudnica varuhu človekovih pravic sporočila, da je s pomočjo dveh prostovoljnih delavcev po dolgem času le lahko zapustila stanovanje. To pomoč ji od takrat center za socialno delo v okviru prostovoljnega dela zagotavlja enkrat tedensko. Da, tudi pravica do sprehoda na svežem zraku sodi med temeljne človekove pravice, ki jih mora država, ki želi veljati za socialno in humano, zagotoviti vsem.

konferenci v Mariboru med drugim tudi povedal, da je v letošnjem letu do 23. oktobra prejel iz celotne Slovenije skupno že 2296 pobud. Od tega je 1704 primerov že rešenih, 592 pobud pa je še v obravnavi. Največ pobud se je nanašalo na sodne postopke (631 - nerešenih je še 195 primerov), na upravne zadeve (531 - nerešenih je še 152 zadev), na socialno varnost (302 - nerešenih

pravic redno obravnava državni zbor. Ravno v teh dneh bodo poslanci v državnem zboru obravnavali prvo poročilo o dvoletnem delu varuha človekovih pravic. Po Bizjakovih besedah bo to na neki način zgodovinski dogodek, saj se bo šele z obravnavo tega poročila vloga varuha človekovih pravic v našem sistemu dokončno konstituirala in uveljavila.

DELAVSKA HRANILNICA d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4

ZAKAJ NAJ SE ČLANI SINDIKATOV IN SINDIKATI SAMI ODLOČIJO ZA VARČEVANJE V DELAVSKI HRANILNICI?

14 prepričljivih razlogov je dobro vedeti:

- * Zagotavljamo vam varno naložbo.
- * Veliko je varčevalnih ponudb, dve nista enaki, poiskati morate našo, zagotovo za vas najbolj donosno.
- * Smo edina bančna organizacija, ki ne dela razlik med malo in veliko bančno vlogo, obema v hranilnici pripada od TOM+4.7% do TOM+7%.
- * Člani sindikatov imajo še posebej ugodno obrestno mero od TOM +6 do TOM +7%.
- * Enako spoštujemo majhnega in velikega varčevalca.
- * Lahko varčujete avista ali vežete depozit.
- * Če vam je pri srcu hranilna knjižica, potem se odločite zanjo, ker so pologi in dvigi hranilnih vlog za našo Hranilnico, možni na vseh poštah v Republiki Sloveniji.
- * Slišali ste za spor, kdo naj bi nosil stroške izplačil in vplačil na blagajniški mestih pošte, nam je to jasno, stroški dvigov in pologov so stroški naše hranilnice in ne varčevalca.
- * Posebej za vas smo pripravili rentno varčevanje, "tretji steber" bodočega pokojninskega sistema.
- * Prizadevamo si, skupaj s sindikati pa bomo veliko bolj uspešni v prizadevanju, da bo rentno varčeval za zaposlene tudi delodajalec.
- * Velika je razlika, če se delavec upokoji z revno odpravnino ali pa si z rentnim varčevanjem, v sodelovanju z delodajalcem, privarčuje do upokojitve vsaj 1 milijon tolarjev.
- * Varčevanje vam daje možnosti za pridobitev ugodnih posojil v Hranilnici.
- * Pravica do posojila ni obljuba v prihodnje ampak nastopi s pričetkom varčevanja.
- * Naše varčevalce cenimo, smo do njih pozorni, kajti zavedamo se, da je varčevalca težko dobiti, a ga je, lahko izgubiti.

Pokličite nas, skupaj bomo poiskali najboljšo rešitev.

DIREKTOR
Jože Slegno

Zasedanje medregijskih sindikalnih svetov

ZA ENAKE MINIMALNE STANDARDE DELAVSKIH PRAVIC

Pod okriljem Evropske konfederacije sindikatov (EKS) je bil prejšnji teden v Trstu dvodnevni seminar za predstavnike tistih medregijskih sindikalnih svetov, katerih države mejijo na članice Evropske unije. Na seminarju, udeležili so se ga predstavniki medregijskega sindikalnega sveta Furlanije-Juljske krajine in Slovenije, torej sindikatov CGIL, CISL, Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in Konfederacije sindikatov 90 Slovenije, sta bili glavni temi svobodnih sindikatov Slovenije in vključevanje medregijskih sindikalnih svetov v procese širjenja Evropske unije. Seminar, udeležili so se ga tudi predstavniki medregijskih sindikalnih svetov iz Nemčije, Poljske, Slovaške, Češke, Avstrije, Madžarske, Slovenije, Hrvaške in Italije, je vodila sekretarka EKS Beatrice Hertogs, sodeloval pa je tudi Olivier Brunett iz Evropske komisije.

Za sedanje tokove gibanja delovne sile iz držav, ki so zaprosile za članstvo v Evropski uniji, je bilo ugotovljeno, da jih ni mogoče natančneje spremljati, zato je mogoče govoriti le o približnih številkah. O tem, koliko delavcev se vsakodnevno zaposluje v članicah EU, bi več vedeli povedati delodajalci, ti pa molčijo, saj jim uspeva na črno zaposlovati cenejšo delovno silo. Skupna je bila ugotovitev, da je teh delavcev največ na področju gradbeništva in kmetijstva, sicer pa opravljajo tudi druga dela, ki jih domači delavci v članicah EU ne morejo opravljati. Bojazni nekaterih držav EU, da bo z vstopanjem novih držav v unijo prišlo do velikega preseljevanja delavcev in njihovih družin, so se izkazale za neutemeljene. Ponekod se je res povečalo število delavcev z Irske in Portugalske, vendar pa do velikega preseljevanja ni prišlo zaradi tradicionalne navezanosti na domače okolje. Avstrijski predstavnik je opozoril tudi na jezikovne ovire, ki preprečujejo množičnejši prihod tujih delavcev v Avstrijo.

Opozorjeno je bilo, da je treba ločevati med delavci, ki vsakodnevno hodijo na delo v članice EU, in priseljenimi delavci, saj je med njimi

velika razlika. Pogostokrat za vse težave, ki se pojavljajo pri zaposlovanju na črno, v državah EU krivijo le delavce, čeprav so za to krivi predvsem delodajalci. Pri preprečevanju dela na črno so se v razpravi pojavljali različni predlogi, od tega, da je treba od Evropske komisije zahtevati, naj najprej naredi natančnejšo analizo trga dela (s pomočjo delodajalskih organizacij, ki najbolj poznajo razmere) in gibanja delovne sile v obmejnih območjih, do tega, da je treba razmisliti o visokih denarnih kaznih za delodajalce, ki zaposlujejo na črno. Govor je bil tudi o nekakšni zavezi poštenih delodajalcev, da bodo skupaj s sindikati preganjali delo na črno. Sindikalni predstavniki so se zavzeli tudi za sprejem minimalnih delavskih standardov v vseh državah - kandidatkah za EU, ki pa bi morali biti vsaj na isti višini, kot so v članicah EU.

Medregijski sindikalni sveti so dobri laboratoriji pridruženih procesov v Evropsko unijo, so menili razpravljalci. Olivier Brunett je dejal, da se bo Evropska unija v prihodnjih letih srečevala s tremi velikimi problemi: notranjo utrditvijo, strategijo širitve in njeno vsebino, ter financiranjem.

Poudaril je, da morajo sindikati pred začetkom decembra, ko bo znano, s katerimi državami se bodo začela pogajanja o pridružitvi EU, na nacionalni ravni jasno opredeliti, ali so za pogajanja o pristopu. Govoril je tudi o problemih financiranja in omenil, da bo Evropska komisija prek strukturnih fondov financirala program INTERREG za določene projekte, predvsem v obmejnih območjih v državah kandidatkah. Sedanji program PHARE pa ne bo več centraliziran in pod pristojnostjo samo enega oddelka Evropske komisije - DG V, pač pa bodo o financiranju prek tega programa odločale tudi druge direkcije Evropske komisije. Pri sodelovanju krajevnih oblasti obmejnih področij v programu INTERREG bodo le-te morale zagotoviti 25% lastnih sredstev, o sredstvih EU za projekt pa bo po novem odločala Evropska komisija in ne več država članica EU. Ob tem je sekretar ZSSS Rajko Lesjak opozoril, da Slovenija še zmeraj nima institucionalno postavljenih regij, ki bi lahko z različnimi projekti kandidirale za dodelitev sredstev iz omenjenega programa.

Predstavniki medregijskih sindikalnih svetov bodo od Evropske unije zahtevali, naj zagotovi finančna sredstva iz programov INTERREG, PHARE in Crossborder za ustanovitev tako imenovanih centrov Eures, to je uradov za tržišče čezmejnega dela, prek katerih bi urejali zaposlovanje na obmejnih področjih. Taki uradi že delujejo na mejah med Italijo in Avstrijo, Italijo in Francijo ter Francijo in Španijo. Predstavniki medregijskega sindikalnega sveta Furlanije in Juljske krajine in Slovenije so menili, da bi bil Eures lahko tudi sedež teritorialnih paktov o zaposlovanju.

Na koncu seminarja je predstavnik Konfederacije sindikatov 90 Slovenije Jadran Čalija prisotne seznanil z delovanjem Sindikalne skupnosti Alpe-Jadran. Pri tem je omenil tudi možnosti financiranja delovanja sindikalne skupnosti tudi iz ustreznih programov Evropske unije.

Pavle Vrhovec

Sindikati so pravočasno opozarjali!

Med seminarjem se je na italijansko-slovenski meji "zgodil Schengen". Predstavniki medregijskega sindikalnega sveta Furlanije-Juljske krajine in Slovenije Roberto Treu, Rajko Lesjak in Jadran Čalija so takoj sklicali novinarsko konferenco, na kateri je sodelovala tudi sekretarka Evropske konfederacije sindikatov Beatrice Hertogs. Povedali so, da so že pred dobrim mesecem opozorili politične oblasti v obeh državah na posledice, ki jih bo prineslo izvajanje schengenskega sporazuma, in predlagali uvedbo tretjega pasu za slovenske državljane na mejnih prehodih z Italijo, vendar jim ni nihče prisluhnil. Še enkrat so pozvali oblasti, naj spreminijo režim, ki ustvarja dolge kolone ob vstopu v Italijo, in vzpostavijo stanje, kakršno je bilo na nekoč najbolj odprti evropski meji. Na posebno novinarsko vprašanje Beatrice Hertogs, kaj meni o schengenskih zapletih na italijansko-slovenski meji je odgovorila, da je očito, da državi nista bili pravočasno in dovolj pripravljene na spremembe, ki jih prinaša schengenski sporazum.

Primerjava kolektivnih pogodb z rešitvami v nekaterih državah (5)

Piše: Brane Mišič

V zvezi z uporabo splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti je veliko vprašanj in dilem. Kaj je bilo mišljeno v posameznih členih in k čemu v praksi težijo Svobodni sindikati, piše Brane Mišič, eden od glavnih pogajalcev in strokovnjak za tarifno področje KP. Ker je obravnavana snov obsežna, jo bomo objavili v več zaokroženih nadaljevanjih.

1. Problematika zahtevnosti dela

1.1. Zahtevnost del in nalog in trg delovne sile

Predpostavka, da bo pri nas pričel delovati trg delovne sile, postavlja resno strokovno vprašanje, kako in na kakšen način upoštevati v plačnem sistemu zahtevnost del in nalog. V preteklosti so zaradi omejitve mase za osebne dohodke običajno posegali po spremembah zahtevnosti. Delavci so imeli občutek, da bo delitev pravična, če bodo dobili nekaj točk več. Zaradi omejene mase pa je to vedno šlo na račun drugih. Krog se je vedno znova in znova odpiral, sistem je postajal vedno bolj antisistem. Razmerje pri ustvarjanju dohodka je pomemben mehanizem uravnavanja prispevkov k skupno ustvarjenemu rezultatu dela. Ravno na istih osnovah je moral biti uveljavljen sistem delitve. Če upoštevamo trg delovne sile, pa se stvari nekoliko spremenijo. Noben podjetnik ne bo plačeval (ne glede na ugotovljeno zahtevnost in razmerje) več, kot je to določeno v kolektivni pogodbi, če je na trgu presežek delavcev. Za podjetja je bolj pomembno razmerje plač na trgu kot pa razmerje v zahtevnosti dela. Razmerja v zahtevnosti dela pa so za podjetnika pomembna, da ne povzročijo nepotrebnem prepiru med delavci v podjetju, in zlasti, ko skuša biti na trgu delovne sile za določene pokli-

ce konkurenčen. Iz tega tudi sledi, da se deficitarnost delavcev na trgu delovne sile ne more uravnavati z zahtevnostjo, temveč z drugimi motivacijskimi dejavniki. Če pa na trgu ne bo regulirano, da bi delavci za enaka dela prejeli enake plače, bo prišlo do pretoka delovne sile in do nekonkurenčnosti. Za sindikate bi moralo biti pravilo visoke plače in ne visoka razmerja. Ne smemo pozabiti na politiko letnih plač. Po našem mnenju bi kazalo v celoti sprejeti načela politike plač, ki jih imajo sindikati Avstriji. Možne rešitve so: plače se povečujejo proporcionalno, plače se povečujejo delno v fiksnem denarnem znesku, delno pa proporcionalno, plače se povečujejo regresivno. Če bi upoštevati le zahtevnost, potem je ta politika onemogočena. Z drugimi besedami, če bi v kolektivnih pogodbah imeli le opredeljenov zahtevnost, bi se morali pogajati o vrednosti enake (najnižje) plače, saj so poostale plače zmnožek vrednosti enke in ustreznega relativnega razmerja. Kar se lahko zgodi na trgu, pa bi morali sproti reševati. Namesto z delom bi se ukvarjali s problemom.

Iz tega sledi, da postavljena razmerja na dosedanji zahtevnosti in ravni izplačanih plač lahko sprejmemo v kolektivnih pogodbah dejavnosti in jih izkažemo s plačami in na tej podlagi gradimo plačni sistem. Splošno kolektivno pogodbo za

gospodarstvo je po našem prepričanju dosežena solidna podlaga izenačevanja plač v startu in bi morali na tem temeljih graditi sistem kolektivnih pogodb dejavnosti. To pa lahko dosežemo, če v kolektivnih pogodbah dejavnosti v okviru 9. zahtevnostnih razredov določimo še plačilne razrede in definiramo delovna mesta (poklice) v okviru posameznih plačilnih razredov. V takem modelu se bomo pogovarjali o plačah in prirastku plač, politika plač, ki smo jo prej omenili, pa bi normalno funkcionirala.

Iz povedanega bi lahko sklepali, da je zahtevnost del stvar stroke in jo je treba preustiti stroki ter je pomembna zlasti v okviru plačnega sistema podjetja. Znani so primeri v svetu, ko je bila v kolektivnih pogodbah dejavnosti določena metoda za ugotavljanje zahtevnosti in v tem okviru določeni plačilni razredi. Je pa teh primerov vedno manj in je v kolektivnih pogodbah določena plača po tarifnih razredih.

1.2. Slabosti zahtevnosti dela

Že poprej smo ugotovili, da se zahtevnosti daje prevelik poudarek. Zahtevnost pa dejansko pomeni, da je neko delo bolj ali manj zahtevno, in ne, koliko je vredno na trgu. Zato je zahtevnost eden od elementov za določanje cene dela (osnovne plače). To lahko potrdimo z usmeritvami iz Filadelfijske deklaracije, Konvencije mednarodne organizacije dela (131), Priporočila (135) za uveljavljanje mednarodne konvencije, Socialne listine v Evropi ter tudi socialno krščanske doktrine (papeževe enciklike). Visoki količniki in razponi pogojujejo nizko izhodišče in obratno. Če bi pristali na tezo (tudi naših sindikalnih predstavnikov), da je pomembna le košarica in izhodiščna plača, se resno postavlja vprašanje, kakšna je

vloga sindikata. Košarica in zahtevnost je strokovna stvar. Stroka to ugotovi in objavi. Sindikalna aktivnost je potemtakem le v uporabi teh podatkov namesto pogajanj, ki so temelj usklajevanja interesov.

Zahtevnost ni od danes. Pričela se je uporabljati že 1871. leta v Ameriki. Leta 1950 je bila v Ženevi, pod pokroviteljstvom Mednarodnega komiteja za znanstveno organizacijo dela (CIOS) pripravljena sistematika "Ženevske sheme".

Leta 1969 je Evropska federacija za študij dela organizirala amsterdamsko konferenco ter leta 1971 sprejela amsterdamske teze, katerih cilj je razvrstitev delovnih mest po njihovi zahtevnosti, brez vpliva političnih ali socialnih pomislekov. Vendar so se avtorji že ob sprejemu zavedali, da se bo z organizacijo dela in družbenimi spremembami vrednotenje dela spreminjalo in se bo določitev plač vse bolj podrejala neposrednim pogajanjem. Tako se je v Evropi uveljavilo načelo, da se vse bolj pogovarjajo o plačah in prirastku plač.

Na to opozarja dr. Marcel Bolle de Bal v knjigi "Plačilo za uspešnost v sodobni družbi", kjer ugotavlja:

"V ZRN že okoli dvanajst let resno dvomijo o sistemu vrednotenja delovnih mest in poglobljeno razpravljajo o tem. Doslej je edino podjetje Volkswagen poskušalo v soglasju s sindikatom hannovskih kovinarjev vzpostaviti nov proces razlikovanja plač, ki ne temelji več na posameznih delovnih mestih, ampak na delovnih sistemih, se pravi na kolektivni dejavnosti. Enotna plača se dodeli vsakemu delovnemu sistemu in jo dobi delavec, ki je član sistema. Tako so s tem odprta vrata novim didaktičnim sintezam med načini nagajevanja, materialnimi spodbudami in finančno participacijo." Te ugotovitve potrjuje najnovejša tarifna politika v kemijski in ko-

vinsko predelovalni industriji v ZRN. Potrditev najdemo tudi v knjigi Herberta Kohla "So-odločanje, zaposlovanje, kolektivna pogodba - nemške izkušnje, (DE, 1995). V tej knjigi je navedena takoimenovana formula za plačo (stran 14) ter različne višine plač po dejavnostih (stran 22 in 23).

Če primerjamo razpore plač v ZRN, upoštevaje delavce in uslužbence in naše razmerje, ni prav nobenega razloga za spremembo razmerij plač v naših kolektivnih pogodbah.

2. Primerjave s sorodnimi državami

2.1. Kolektivne pogodbe v Avstriji

Temelj kolektivnih pogodb v Avstriji so kolektivne pogodbe dejavnosti - panožne kolektivne pogodbe. Z okvirno kolektivno pogodbo se določajo bistvena vprašanja za več gospodarskih dejavnosti, medtem ko se z dodatnimi kolektivnimi pogodbami določajo specifičnosti, povezane s plačami in delovnim časom za posamezno dejavnosti in tudi po dejavnosti.

Za Avstrijo je značilna velika centralizacija pri sprejemanju kolektivnih pogodb, čeprav je v zadnjem času opaziti vedno več neposrednih dogovorov v posameznem podjetju. Kolektivne pogodbe se obnavljajo vsako leto, pri čemer se upoštevajo ekonomska in socialna vprašanja. Pri tem so zlasti pomembna naslednja vprašanja: stanje narodnega gospodarstva, stopnja inflacije, napovedana gospodarska rast, situacija na področju zaposlovanja, stopnja brezposelnosti in dohodkovna pozicija posameznih dejavnosti in podjetij. V Avstriji je prepovedana uporaba tekočega usklajevanja plač z rastjo življenjskih stroškov. Minimalne plače se določajo s kolektivnimi pogodbami in ne obstaja poseben predpis, ki bi urejal minimalno plačo.

Za Avstrijo je tudi značilno, da se kot partner v pogajanju pojavlja tudi država, ker je javni sektor zelo razvit. Na makro ravni se kot pogajalci pojavljajo predstavniki delodajalcev, sin-

dikatov in delavskih zborskih ter država. Na ravni države je organizirana komisija za cene in plače, na čelu katere je državni kancler ali minister za notranje zadeve. Poleg tega se kot predstavniki vlade pojavljajo minister za trgovino, minister za socialna vprašanja in minister za notranje zadeve. Na strani delodajalcev so v tej komisiji predstavniki Zvezne gospodarske zbornice in predstavniki Združenja kmetijstva in na strani sindikatov predstavniki avstrijskih sindikatov ter predstavniki kongresa avstrijskih delavskih zborskih. Ta komisija deluje tudi v podkomisijah za cene, plače, ekonomska ter socialna vprašanja. Komisija nima zakonske podlage, čeprav so njena stališča pomembna in se zelo upoštevajo.

V Avstriji se sprejemajo posebej kolektivne pogodbe za delavce in posebej za nameštence, sem se uvrščajo poslovodje in obračunski uslužbeni in celotno vodstveno osebje in podjetju. Ti imajo svoj sindikat in posebne kolektivne pogodbe.

Pri določanju plač se v Avstriji upošteva gospodarski položaj podjetja in dejavnosti, gospodarska rast, inflacija v državi, stopnja zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in tudi solidarnost z najslabše plačanimi dejavnostmi. Kolektivne pogodbe se spreminjajo na eno ali dve leti, in kar je za Avstrijo posebej značilno, ni dovoljeno tekoče usklajevanje plač z življenjskimi stroški (eskalacija). Posebej je potrebno poudariti obstoj okvirnih in dodatnih kolektivnih pogodb, s katerimi se določajo za delavce ugodnejše rešitve ali celo pravice, ki niso določene v okvirno kolektivno pogodbo. Za kolektivna pogajanja v 70-tih in 80-tih letih je značilna centralizacija sprejemanja odločitev, kar se najbolj kaže v kovinski industriji. Za Avstrijo je tudi značilna visoka sindikalna organiziranost. Kolektivne pogodbe, ki so jih sklenili sindikati za svoje članstvo, veljajo in se uporabljajo za vse delavce. V javnih službah se kot pogajalci pojavljajo štiri sindikati delavcev zaposlenih v javnih službah in država kot delodajalec, njihovi dogovori pa se pozneje potrdijo z zakonom.

(Nadaljevanje prihodnjici)

6. novembra 1997

Sindikalna lista

(Temelj je SKP za gospodarstvo)

Prvi del

november 1997

- Dnevnice**
  - cela dnevnic (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti) 3.500,00
  - polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti) 1.750,00
  - znižana dnevnic (od 6 do 8 ur) 1.218,00
- Kilometrini** (od 5. 9. 1997 dalje) 30,75
- Ločeno življenje** 51.098,00
- Prenočišče** - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec
- Regres za prehrano** – po SKPGD (na delovni dan) 500,00

Drugi del

- Jubilejne nagrade** – po SKPGD (delo pri zadnjem delodajalcu)
  - za 10 let 47.978,00
  - za 20 let 71.967,00
  - za 30 let 95.956,00
- Odpravnina pri upokojitvi** 287.640,00
- Solidarnostne pomoči** – po SKPD
  - ob smrti delavca 86.292,00
  - ob smrti v ožji družini 43.146,00
- Minimalna plača** 59.150,00
- Zajamčena plača** 35.173,00
- Regres za letni dopust** – najmanj 102.000,00
– največ 127.746,00

Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

V območnih organizacijah

Sindikati poklicnih gasilcev

Mešanje hrušk in jabolk?

Na seji sveta SPGS smo obravnavali informacijo o gasilstvu v Republiki Sloveniji, ki jo je za razpravo na seji odbora za obrambo državnega zbora pripravila Uprava za zaščito in reševanje pri ministrstvu za obrambo. V tej informaciji sta prikazana stanje in organiziranost tako prostovoljnih kot poklicnih gasilcev. Prav z vidika sindikata so pri poklicnih gasilcih navedeni zanimivi podatki, da je po veljavnih merilih za organiziranost v poklicnih enotah zaposlenih približno 200 gasilcev preveč (vseh skupaj je nekaj nad 500). Druga taka zanimiva ugotovitev je o slabi (nizki) izobrazbeni strukturi in da je v povprečju ena gasilska intervencija na leto na gasilsko enoto. Na seji je bila informacija zato deležna precejšnje kritike. Očitno so ji, da meša skupaj tako prostovoljno društvo in javne zavode, da ni urejeno zbiranje podatkov, da je izobrazba pač taka, kot se zahteva, saj drugačna ni niti omogočena, da je problem z delovnimi invalidi in podobno. Predstavnik Uprave za zaščito in reševanje Franc Šenk in Dušan Bernetič sta odgovarjala na pripombe in zagotavljala, da ugotovitev o prevelikem številu poklicnih gasilcev še ne pomeni zahteve za njihovo zmanjševanje ali celo odpuščanje. Če se s konkretnimi določbami zakona ali drugih dokumentov ne strinjamo, moramo pač pripraviti ustrezno obrazložen predlog za spremembo in ga poslati predlagatelju zakona. V razpravi smo obravnavali tudi pereč finančni položaj poklicnih gasilskih enot in gradivo o tem, ki je bilo poslano vladi s pobudami za ureditev stanja.

Poglede Gasilske zveze Slovenije je pojasnjeval g. Klarič. Po razpravi so člani sveta SPGS oblikovali tale stališča:

- podpiramo pobude in predloge za ureditev financiranja poklicnih gasilskih enot,
- menimo, da bi morali poklicni gasilci priti pod enotno upravo in skupnega delodajalca,
- zahtevamo uvedbo enotne službene izkaznice za identifikacijo gasilca kot strokovne osebe,
- merila za zaposlene so uporabljena le za matične občine, ne pa za celo območje, ki ga posamezna enota pokriva; predlagamo uvedbo operativnih območij (ne glede na občinske meje), kar bi bilo primerna rešitev tudi za financiranje programov,
- uveljavi naj se še določeni požarni davek,
- informacija naj se dopolni z novimi ugotovitvami o položaju poklicnih gasilcev ali pa naj se za to področje izdela povsem nova.

Skupna pa je ugotovitev o nujnosti rednega sodelovanja in izmenjavi stališč med sindikatom poklicnih gasilcev, Upravo za zaščito in reševanje in Gasilsko zvezo Slovenije.

Miloš Mikolič, sekretar

V drugih sindikatih

Sindikati pridobivanja energetskih surovin

Končno upoštevan tudi SPSS

Republiški organi in inštitucije so doslej iz neznanih razlogov upoštevali samo mnenja nekaterih sindikalnih central. To je veljalo povsod – tako pri volitvah, pogajanjih o kolektivnih pogodbah in socialnih sporazumih kot pri spremembah zakonodaje. S tem se v Sindikatu pridobivanja energetskih surovin Slovenije (SPSS) v Premogovniku Velenje nikoli niso sprijaznili. Sedaj pa je SPSS končno le dobil svoje pravo mesto tudi pred Ustavnim sodiščem RS.

Do spremembe je prišlo pri letošnjih volitvah v državni svet. Ustavno sodišče je uslišalo zahteve manjših sindikatov v Sloveniji in odločilo, da v volilnih postopkih lahko sodelujejo vsi reprezentativni sindikati v Sloveniji, ki jim je odločbo za to izdalo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. SPSS je bila odločba o reprezentativnosti izdana 22. aprila 1996. Tako pri volitvah v državni svet letos pri izbiri nosilcev funkcionalnih interesov sodeluje tudi SPSS. Kot kandidata so predlagali mag. Dušana Semoliča, ki ga je predlagala tudi ZSSS. Dogovorili so se, da bodo na volitvah podprli vse tri predlagane kandidate ZSSS in kot četrtega člana tistega kandidata, ki bo najbolj sprejemljiv.

Ker pa so letos volitve v državni svet posredne, so izvolili tudi svojega predstavnika – elektorja v volilno telo, in sicer Valterja Goloba. Vso potrebno dokumentacijo z dokazili in kandidaturami so v predpisanem roku poslali republiški volilni komisiji.

Dragica Marinšek

sindikalni

ZEBLO NAS GOTOVO NE BO

V času pogajanj za splošno kolektivno pogodbo za gospodarske dejavnosti sta pogajalski skupini za kolektivno pogodbo za cestni potniški promet uskladili predlagane spremembe po odpovedi navedene kolektivne pogodbe. Odpoved je temeljila na spremembi 17., 49. in 52. člena, ki smo jih 7. 2. 1997 uskladili ter se dogovorili za podpis aneksa. Usklajene spremembe spornih členov smo sindikati v obliki aneksa poslali delodajalski strani v podpis. Čeprav so razlogi za odpoved prenehali, do podpisa ni prišlo.

Dogodki, ki so sledili – prenova SKPg – so povzročili med delavci veliko nezadovoljstva. Dogovora na posameznih združenjih, da bodo kolektivne pogodbe dejavnosti spoštovali do sklenitve oziroma uskladitve obstoječih kolektivnih pogodb s kolektivno pogodbo za gospodarske dejavnosti, kar veliko število delodajalcev ni spoštovalo.

V sindikatih se dobro zavedamo, da so kolektivne pogodbe dejavnosti dokument, ki je nujen za zagotavljanje uresničevanja pravic delavcev. Ob vseh spremembah, ki so nas v letos že doletele, kar velik zalogaj pa je še pred nami, smo v Sindikatu delavcev prometa in zvez pripravili dopolnjen, s splošno kolektivno pogodbo za gospodarske dejavnosti usklajen predlog kolektivne pogodbe za cestni potniški promet ter ga poslali pogajalcem. Hkrati smo predlagali tudi datum za pogajanja; ta bodo 13. novembra. Ker smo predlog pogajalcem poslali tri tedne pred pogajanjem, pričakujemo, da bodo za pogajanja pridobili ustrezen mandat.

V Sindikatu delavcev prometa in zvez sklepamo pet kolektivnih pogodb dejavnosti. Zdaj je v pripravi prenova ko-

lektivne pogodbe za cestno gospodarstvo. Pogajanja o njej se bodo pričela predvidoma konec novembra. Predloga v

sindikatih še nismo dobili, zato tudi ne moremo komentirati predvidenih sprememb.

Kolektivna pogodba za PTT promet je veljavna do sklenitve nove. Po novi organiziranosti bosta za to dejavnost dve kolektivni pogodbi, in sicer za Pošto in Telekom. Oba predloga sta v »obdelavi« na pristojnem ministrstvu, tako da tudi tu lahko kmalu pričakujemo pričetek pogajanj. Seveda je tu potrebno povedati, da so delodajalci zelo

pohiteli z uskladitvijo tistih določb, ki so se nanašale na splošno kolektivno pogodbo, se kljub prepričevanju, da je minimum, niso dali prepričati.

Pripravljamo tudi usklajeno pogodbo za prevoz blaga. Zaradi naštetega lahko v Sindikatu delavcev prometa in zvez pričakujemo kar vročo jesen. Če pa ocenjujemo po sedanjih dogajanjih, bo taka tudi zima.

Cvetka Gliha, sekretarka SZ

Štajerci v Sloveniji

Slovenijo je prejšnji teden obiskala delegacija deželnega vodstva Avstrijske zveze sindikatov (ÖGB) za Štajersko. Deželni sekretar ÖGB Werner Albler se je skupaj s kolegi iz njihovega sindikata ukopencev najprej pogovarjal z Dušanom Semoličem in Ivanom Kramerjem. Zatem so se pogovarjali z vodstvom Zveze društev ukopencev Slovenije. Delegacija si je ogledala tudi Sindikalni izobraževalni center v Radovljici in turistične znamenitosti na Gorenjskem.

Po čem smo (pre)živeli? Ocenjeni življenjski stroški tri- in štiričlanske družine

OKTOBER 1997

Skupina dobrin iz košarice	Tričlanska delavska družina			Štiričlanska delavska družina			Indeks cen življenjskih potrebščin X.97/IV.97	Indeks cen življenjskih potrebščin X.97/IX.97	Indeks cen življenjskih potrebščin X.97/XII.97
	povprečna košarica	minimalna košarica	mini. mes. košarica	povprečna košarica	minimalna košarica	mini. mes. košarica			
1. Hrana	52.725,42	40.084,47	40.084,47	65.083,65	48.917,02	48.917,02	101,50	100,20	106,20
2. Pijača	9.184,60	3.391,47	3.391,47	9.238,01	3.414,35	3.414,35	104,50	100,40	107,50
3. Kajenje	5.727,60	3.096,00	3.096,00	5.727,60	3.096,00	3.096,00	103,20	100,00	104,50
4. Oblačila	26.456,33	16.283,98	822,45	32.354,53	19.978,87	907,11	102,00	100,80	104,50
5. Obutev	6.137,70	4.707,41	0,00	7.270,05	5.244,63	0,00	103,50	100,70	106,50
6. Stanovanje	23.813,22	17.135,41	14.058,76	29.010,52	20.584,26	16.859,89	102,80	100,40	102,50
7. Ogrevanje, razsvetljava	21.811,09	15.254,56	13.031,81	26.950,63	18.214,41	15.543,80	106,20	100,00	114,50
8. Gospodinjska oprema	11.938,65	6.327,48	0,00	14.197,03	7.335,17	0,00	101,60	100,40	102,50
9. Higijena, zdravstvena nega	14.944,44	12.475,46	8.909,27	16.786,67	13.878,17	10.293,05	102,70	100,20	105,50
10. Izobr., kultura, razvedrilo	37.622,15	14.132,94	6.826,51	42.580,59	16.120,45	7.009,13	104,70	101,90	107,50
11. Prometna sr. in storitve	36.708,25	12.860,38	5.751,14	45.428,70	16.914,93	6.363,05	106,80	100,70	110,50
12. Razni predmeti in storitve	3.977,85	2.371,05	0,00	4.963,81	2.646,20	0,00	103,50	100,50	107,50
13. Drugi izdatki	40.916,41	10.225,99	9.084,77	43.850,98	10.552,05	9.084,77	103,50	100,50	107,50
SKUPAJ (v SIT)	291.963,72	158.346,59	105.056,64	343.442,76	186.896,52	121.488,19			

Stopnja rasti košaric X.97/IV.97	3,59	3,25	3,15	3,59	3,25	3,10
Stopnja rasti košaric X.97/IX.97	0,56	0,44	0,29	0,56	0,44	0,27
Stopnja rasti košaric X.97/X.96	14,94	11,20	9,72	14,55	11,25	9,32

Struktura življenjskih stroškov

1. Hrana	18,06	25,31	38,16	18,95	26,27	40,26
2. Pijača	3,15	2,14	3,23	2,69	1,83	2,81
3. Kajenje	1,96	1,96	2,95	1,67	1,66	2,55
4. Oblačila	9,06	10,28	0,78	9,42	10,69	0,75
5. Obutev	2,10	2,97	0,00	2,12	2,81	0,00
6. Stanovanje	8,16	10,82	13,38	8,45	11,01	13,88
7. Ogrevanje, razsvetljava	7,47	9,63	12,40	7,85	9,75	12,79
8. Gospodinjska oprema	4,09	4,00	0,00	4,13	3,92	0,00
9. Higijena, zdravstvena nega	5,12	7,88	8,48	4,89	7,43	8,47
10. Izobr., kultura, razvedrilo	12,89	8,93	6,50	12,40	8,63	5,77
11. Prometna sr. in storitve	12,57	8,12	5,47	13,23	9,05	5,24
12. Razni predmeti in storitve	1,36	1,50	0,00	1,45	1,42	0,00
13. Drugi izdatki	14,01	6,46	8,65	12,77	5,65	7,48
SKUPAJ:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Izračun: Strokovna služba Sveta ZSSS

KOMENTAR:

Cene na drobno (inflacija) so bile oktobra v primerjavi s septembrom višje za 0,5 %.

Cene življenjskih potrebščin so se v istem mesecu povišale za 0,5 %.

Najbolj so se povišale cene rekreacije in kulture (za 2,4 %).

Šest košaric, ki jih spremljamo v DE, je bilo v istem mesecu dražjih od 0,27 do 0,56 %.

Strokovna služba

KLJUB VSEM U VELENJE ŠE VEDNO OSTAJA »MESTO PRILOŽNOSTI«

dikata močnejši tudi pri zakonu o dodani vrednosti,« je menila Sonja Jamnikar, sekretarka Obrtne zbornice Velenje, ko je povedala, da je na tem območju 1.400 obrtnikov. Zaposlujejo po skoraj »1,6 delavca«, kar je nad slovenskim povprečjem, radi pa bi, da bi se iz malih obrtovanj v perspektivi razvila srednje velika podjetja. »Navsezadnje je tako nastalo tudi Gorenje,« je poudarila. V ta namen si bodo prizadevali nekoliko posodobiti tudi sklad za izobraževanje obrtnih delavcev, ki naj bi poslej spodbujal predvsem vajeniški sistem izobraževanja.

moto: zadovoljiti potrebe delavcev in delodajalcev,« je dejal Arzenšek. Letos je iskalcev zaposlitve manj kot v prejšnjih letih, pa tudi njihova struktura ni več taka, kot je bila: v Velenju, na primer, je največ iskalcev prve zaposlitve, v Mozirju, denimo, pa starejših od 40 let.

»V zadnjih štirih letih je zaradi stečajev izgubilo delo okrog 1.500 ljudi; zdaj jih pričakujemo na jamstvenem skladu. Da bi jim lahko ponudili vso potrebno pomoč, smo se okrepli s štirimi novimi sodelavci,« je Arzenšek zaokrožil svojo pripoved.

se znašli v trenutni gmotni krizi in jim ta pomoč pomeni izhod iz stiske. Gre praviloma za družine z več člani. V vseh treh občinah je bilo januarja 44 upravičencev, februarja 51, aprila celo 142, maja še več (146); temu sledi rahel upad, ob začetku šolskega leta pa ponoven vzpon prek 100. In zakaj občani največkrat koristijo to pomoč, ki sme znašati največ 21.104 tolarjev? »Za plačilo zapadlih položnic (predvsem za elektriko in komunalne storitve); v nekaterih primerih tudi za ozimnico, ki pa ni več tisto, kar je bila,« odgovarja Fužirjeva in pojašnjuje: »Za plačilo obrokov za pokritje kredita za nakup stanovanja denarnih dodatkov ne dajemo. Sam

zakon je pri tem jasn. Obstajati mora trenutna huda materialna kriza, ki se bo z dodelitvijo te pomoči rešila in v prihodnje pomoč ne bo več potrebna.«

Število upravičencev do denarne pomoči kot edinega vira preživljanja ostaja tudi v prvih desetih mesecih letošnjega leta v lanskih okvirih – približno 30, kar je zelo malo. Upravičenci so osebe, starejše od 60 let, invalidi I. kategorije ter osebe brez premoženja in svojcev, ki bi jih bili dolžni preživljati.

Ali je materialni položaj posameznika ali družin v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki v primerjavi s preteklim letom slabši? Pritrdilni odgovor je po besedah mag. Jelke Fužir samo na podlagi števila upravičencev do različnih socialnovarstvenih dajatev težko dati. »Glede na varčevalne ukrepe, ki jih napoveduje vlada, pa bomo lahko prej govorili o tem, da postaja Slovenija država s čedalje manjšim posluhom za socialo. Ob tem pa velja še poudariti, da je doslej bore malo ali nič naredila za zmanjšanje dela na črno...«

Nizka stopnja pravne varnosti delavcev

Odvetnik Miran Jeromel naj bi spregovoril o organiziranosti in delu službe pravne pomoči pri Območni organizaciji ZSSS Velenje, pa je moral ravno na ta dan na sodišče zastopati delavcev. Iz njegovega vnaprej pripravljene poročila pa je bilo jasno razbrati, da je od začetka delovanja te službe v letu 1991 pa do danes vsako leto iskalo pravno pomoč po več kot tisoč članov individualno; skupinskega zastopanja pa da je bilo še dvakrat več, kar kaže na nizko stopnjo pravne varnosti delavcev. »Nedvomno pa je kršitev v zvezi z delovnimi razmerji še več,

vendar si delavci zaradi strahu pred povračilnimi ukrepi vedno ne upajo poiskati ali izkoristiti svojih pravnih sredstev,« je zapisal Jeromel.

Po vsebini so na prvem mestu denarni zahtevki (razlike v plači do KP, izplačilo regresov, jubilejnih nagrad odpravnin – presežkom ob upokojitvi, solidarnostnih pomoči); sledijo prenehanja delovnih razmerij (presežni delavci, disciplinski ukrepi, nedoseganje pričakovanih rezultatov dela, neopravičeni izostanki z dela); na tretjem mestu so nezakonite prerazporeditve, na četrtem odškodninski zahtevki (nesreče pri delu), nato pa si sledijo še zahtevki iz socialnega varstva, zdravstva in pokojninsko-invalidskega zavarovanja. V tem obdobju je bilo tudi osem stečajev in tri prisilne poravnave.

»Na žalost se število primerov iz leta v leto povečuje, delavci pa praktično nikjer drugje ne morejo računati na pravno pomoč, saj drugih institucij ni ali pa so zgolj na teoretični ravni,« je svoje poročilo končal odvetnik Miran Jeromel.

»Smo edino območje v Sloveniji, ki ima redno zaposlenega odvetnika,« si je naposled vzela besedo še Mira Videčnik, gostiteljica 11. sestanka sekretarjev območnih organizacij ZSSS. Povedala je, da je na tem območju 80 odstotkov delavcev (»in brezposelnih!«) vključenih v sindikat, od tega 95 odstotkov v ZSSS. Poleg nje in odvetnika (ki gre enkrat tedensko v sindikalno pisarno v Nazarje, enkrat pa v Gorenje, kjer imamo 6.000 članov) za članstvo skrbi še sekretar v območni organizaciji ter tajnica in administratorica. »S temi kadri nekako uspevamo pokrivati program; smo dober tim, ki si vse probleme prizadeva reševati najprej doma,« je dodala Videčnikova, ki za nameček skrbi še za deset odborov sindikatov dejavnosti (za preostale pa Andrej Krajnc, ki »sedi« pretežno v Nazarjih).

V nadaljevanju sta Dušan Semolič in Rajko Lesjak seznanila sekretarje območnih organizacij z nekaterimi aktualnimi nalogami ZSSS, na koncu pa je Mira Videčnik vse udeležence sestanka obdarila še zličnimi rudarskimi svetilkami.

N. J.

DOBRA GOSTITELJICA – Mira Videčnik, sekretarka Območne organizacije ZSSS Velenje (zgoraj)

»DA BOSTE LAŽJE ZDRŽALI...« – Med pomenkom pred sestankom so se udeleženci primerno okreplači...

PRED SLOVESOM – Takole so se ovekovečili (z leve proti desni) Boris Franjkovič, Dušan Semolič, Jože Miklič, Mira Videčnik, Janez Kovač, Rajko Lesjak, Jože Černoša, Milena Sitar, Branko Pintar in Jožef Kočevar (spodaj)

Na jamstvenem skladu pričakujejo 1500 »stečajnikov«

»Ko zapiha veter sprememb, nastaneta dve vrsti ljudi: eni se zagradijo, da jim ne piha, drugi pa zajamejo veter v svoja jadra.« S takim »prepričanjem« je začel svojih pet minut Srdan Arzenšek, v. d. direktorja RZZZ – Območna enota Velenje, po opisu »drastičnih sprememb pri številu zaposlenih po letu 1990« pa dodal: »Še vedno trdim: delo je – navsezadnje to dokazuje prav porast zasebnih obrtovanj v zadnjem obdobju –, ni pa delovnih mest.« Zato si bodo na območnem zavodu za zaposlovanje v prihodnje prizadevali stimulirati podjetja za odpiranje novih delovnih mest (»seveda v okviru svojih finančnih možnosti«). Radi bi pa tudi dosegli, da bi vse ponudbe za delo poslej šle preko njihovega zavoda. Doslej ni bilo vedno tako; navsezadnje je v regiji (ki za razliko od sindikata in zbornice zajema še dve koroški občini) že 30 takih in podobnih ustanov, ki se ukvarjajo s posredovanjem dela ali z izobraževanjem. »Doslej smo se ukvarjali predvsem s kurativno, gašenjem; če hočemo biti uspešni, pa moramo preiti na preventivno delovanje. Zaznati moramo, kaj se utegne zgoditi, nato pa v sodelovanju z delodajalci pravočasno ukrepati. Zato je naš

Pomoči za plačilo položnic

In kako se godi tistim, ki veter sprememb niso znali ali mogli zajeti v svoja jadra? Če se niso znašli kako drugače, so se gotovo pojavili na Centru za socialno delo Velenje. Kot je bilo razbrati iz prispevka njegove direktorice mag. Jelke Fužir, je bilo med upravičenci do socialnovarstvenih dajatev daleč največ tistih, ki prejemale denarni dodatek. »Največ novih prosilcev se pojavlja konec šolskega leta, vendar ne v juniju in juliju, temveč od septembra naprej, pa tja do aprila. Tako smo januarja letos dodelili 839 denarnih dodatkov, marca že 926; v avgustu 821, konec tega meseca pa bo upravičencev že več kot 900,« je našela Fužirjeva in komentirala: »Po merilih so do denarnega dodatka upravičene osebe, ki si začasno ne morejo zagotoviti sredstev za preživetje in mesečni dohodek na družinskega člana ne doseže višine, ki za odrasle osebe trenutno znaša 18.290 tolarjev. Osemdeset odstotkov vseh upravičencev je nezaposlenih, samskih. Ti so kot iskanci zaposlitve upravičeni do pomoči vse dotlej, dokler se ne vključijo v eno od oblik aktivne politike zaposlovanja, kjer imajo – po novem – prednost pred drugimi.«

Podobna nihanja veljajo tudi pri denarnem dodatku za premostitev trenutne materialne ogroženosti. Do tega so upravičeni tisti, ki so

DELAVSKA HRANILNICA d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4

SKLEP O OBRETNIH MERAH ZA MESEC NOVEMBER 1997

Mesečna stopnja rasti drobnoprodajnih cen, izračunana kot povprečje za preteklih 12 mesecev TOM mesečni = 0,80%, TOM letni = 10,18%

Obrestne mere za bančne vloge:	občani	pravne osebe
bančne vloge na vpogled (hranilne vloge, žiro račun) vezane bančnevloge:	1.00%	
- do 30 dni	T+ 0%	T+ 0,0%
- od 31 do 90 dni	T+ 6%	T+ 4,7%
- od 91 do 180 dni		T+ 5,3%
- od 181 dni do enega leta		T+ 5,7%
- nad 1 leto	T+ 6,5%	T+ 6,0%
- nad 2 leti	T+ 7,0%	T+ 7,0%

Obrestne mere za posojila:	občani	pravne osebe
nenamenska, gotovinska posojila na:		
- 6 mesecev	T+ 7,50%	T+ 8,00%
- 12 mesecev	T+ 7,50%	T+ 8,00%
- 15 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%
- 18 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%
- 24 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%
- 36 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%
- 48 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%
namenska, dolgoročna posojila za stanovanjsko gradnjo, za nakup stanovanj in drugih trajnih dobrin od 60 do 120 mesecev	T+ 8,50%	T+ 9,00%

Za pridobitev posojila na 60 do 120 mesecev je potreben 20% polog hranilne vloge, ki ostane vezana za enako obdobje kot je odobreno posojilo. Vplačana hranilna vloga se obrestuje s T+7%. Če vam hranilno vlogo omogoči hranilnica se ta obrestuje s T+3%.

namenska, kratkoročna in dolgoročna posojila od 6 do 24 mesecev (oddih, računalniki, stanovanjska oprema, stavbno pohištvo): T+ 0% T+ 0%

Za varčevanje priznamo najvišjo možno obrestno mero, za posojila zahtevamo manj kot drugi.

Bančne vloge občanov, društev in dobredelnih organizacij ima Hranilnica zavarovane. Vse potrebne informacije lahko dobite na sedežu hranilnice ali po telefonu na št. 061 316-881, 312098, 0609/640252.

S spoštovanjem Vas pričakujemo.

DIREKTOR
Jože Slegne

Za sanacijo mariborskega gospodarstva so potrebne tudi sistemske spremembe

BO VLADA PRISLUHNILA PREDLOGOM IZ MARIBORA?

Za izboljšanje kritičnih gospodarskih in socialnih razmer v Mariboru in širši regiji so brez dvoma nujno potrebne določene sistemske spremembe. Zato so avtorji "Globalnega razvojnega koncepta za Maribor" (dr. Tomaž Križman, dr. Cirila Toplak, mag. Karin Jurše) pripravili nekaj predlogov za sistemske spremembe, ki bi lahko veliko prispevale k uresničitvi vseh drugih projektov, o katerih govori globalni koncept razvoja. Gre za ustanovitev prostocarinske industrijsko-poslovne cone, za izgradnjo železniškega terminala, za izgradnjo novega sejmišča in poslovne četrti, imenovane Center Drava, za ustanovitev regijskega centra za dousposabljanje in preusposabljanje delavcev, za ustanovitev inštituta za aplikacijo znanosti ter za še nekatere projekte, ki naj bi spodbudili gospodarski razvoj v Mariboru in regiji, še zlasti pa razvoj predelovalne industrije, kmetijstva in turizma.

Previsoke obrestne mere

Avtorji globalnega razvojnega koncepta ugotavljajo, da so obrestne mere pri nas previsoke. To je tudi eden od vzrokov za slab položaj mariborskega gospodarstva, za zelo majhen delež investicij in za prepočasen razvoj malega gospodarstva. Obrestne mere na kredite za investicijska vlaganja ne bi smele preseči 7 odstotkov, na kredite za obratna sredstva pa ne 10 odstotkov.

Avtorji koncepta prav tako ugotavljajo, da je rakava rana našega gospodarstva plačilna nedisciplin. Zato bi bilo treba uvesti učinkovite sankcije za tiste, ki ne spoštujejo plačilnih pogojev. Ekonomija je povezana veriga, katere moč je mogoče izmeriti z močjo najšibkejšega člena. Zaradi plačilne nediscipline in neustrezne kaznovalne politike lahko kršilci zakonov onesposobijo celotno verigo, ki

je povezana v določen posel.

Avtorji koncepta prav tako predlagajo, naj bi državni zbor razveljavil zakon, po katerem Banka Slovenije prisilno odvzema devize izvoznikom in jih v okviru tako imenovanega deviznega trga, ki še vedno posluje po predpisih iz Markovičevih časov, nekontrolirano posreduje uvoznikom za uvoz konkurenčnega blaga.

Davčne olajšave za regije, ki so v gospodarski krizi

Avtorji koncepta ocenjujejo, da je postalo iskanje lukenj v zakonu in izogibanje obveznostim že "nacionalni šport", ki doživlja celo podporo javnosti. Zato bi bilo nujno izpopolniti sistem davčnega nadzora do te mere, da davčni zavezanci ne bi pomislili na iskanje stranskih poti. Po drugi strani pa bi bilo nujno uvesti davčne stimulacije

za regije, ki so v najgloblji gospodarski krizi.

Pri poslovanju s tujino bi morala Slovenija po mnenju avtorjev koncepta izenačiti sistem zavarovanja domačega gospodarstva s takšnimi sistemi, kot jih poznajo številne druge države. Podjetja pri poslovanju s podjetji iz nekaterih držav (denimo iz Zvezne republike Jugoslavije) ovirajo previsoke carine, kar je mogoče ublažiti na meddržavni ravni.

Avtorji koncepta menijo, da neugodni devizni tečajji povzročajo izgubo izvoznikom in ne stimulirajo prodaje na tujih trgih.

Neustrezno je urejeno tudi zavarovanje poslov s tujino, zlasti z Bosno in Hercegovino, Zvezno republiko Jugoslavijo, državami na območju bivše Sovjetske zveze ter na Bližnjem vzhodu. Zato avtorji koncepta predlagajo ustanovitev posebnega regionalnega garancijskega sklada, ki bi ažurno in učinkovito zavaroval posamične posle podjetij na rizičnih območjih.

Cene poslovno-industrijskih površin, prostorov in objektov so po mnenju avtorjev koncepta veliko previsoke za tuje vloga-

telje. V nekaterih državah v tranziciji prodajajo industrijske površine za simbolične cene. Če želi Slovenija pridobiti tuje investitorje in z njihovo pomočjo nova delovna mesta, bo potrebno za ta cilj nekaj žrtvovati. Precenjenost poslovnih in industrijskih površin in objektov je ovira tudi za hitrejši razvoj domačih podjetij.

Milijon tolarjev za novo delovno mesto

Veliko pozornost so avtorji koncepta posvetili odpiranju novih delovnih mest. Predlagajo, da bi bila vsa, še zlasti pa nova podjetja, ki na novo zaposlujejo, deležna določenih olajšav. Tako naj bi podjetja za začetek nove dejavnosti prejela ugodne kredite z obrestno mero do 7 odstotkov. Novim podjetjem, ki odpirajo delovna mesta, naj bi za 20 odstotkov zmanjšali tudi dajatve na bruto plače za prvi dve leti poslovanja. Za vsako novo delovno mesto naj bi podjetje dobilo od ministrstva za delo, socialne zadeve in družino subvencijo v višini 1.000.000 tolarjev. Prvi dve leti naj bi novou-

stanovljena podjetja plačevala samo 10 odstotkov davka na dobiček. Zavod za zaposlovanje pa naj bi za pripravnike za prvih šest mesecev zaposlitve prispeval 100 odstotkov sredstev za bruto plače in stroške prevoza na delo. Vendar pa bi se moralo podjetje obvezati, da bo pripravnik ostal zaposlen vsaj tri leta.

Avtorji koncepta menijo tudi, da bi morale območne enote republiškega zavoda za zaposlovanje bolj učinkovito delovati. Če nekdo, ki je prijavljen na zavodu, zavrne ponujeno delovno mesto, ki ustreza njegovi izobrazbi in psihofizičnim sposobnostim, bi mu morali ukiniti denarno nadomestilo za čas brezposelnosti.

Večina mariborskih podjetij je obremenjena z nesorazmernim številom invalidov, ki zaradi pogoste odsotnosti in nižje storilnosti pomenijo za podjetja veliko finančno breme. Ustanavljanje invalidskih podjetij je izredno zapleteno, poleg tega pa vodi v nezaželeno izolacijo invalidov. Po mnenju avtorjev koncepta bi bilo potrebno uvesti kvotni sistem. To pomeni, da

bi podjetje nosilo finančno breme samo za 5 odstotkov invalidov glede na celotno število zaposlenih v podjetju. Za zaposlitev preostalih invalidov pa bi moralo podjetje uživati določene bonitete. Veliko pozornosti bi veljalo posvetiti tudi dodatnemu izobraževanju in usposabljanju invalidov.

Pospešiti velja ustanavljanje regij

Pereč problem so tudi visoke odpravnine, ki podjetjem ne omogočajo, da bi se kadrovske prestrukturirala in sanirala, saj za to nimajo dovolj sredstev. Zato avtorji koncepta predlagajo, naj bi se odpravnine pri nas uskladile z evropsko socialno politiko.

Po mnenju avtorjev globalnega razvojnega koncepta za Maribor je treba v Sloveniji pospešiti še dva procesa: privatizacijo in sprejem zakona o regionalnem razvoju. Tudi regija bi namreč lahko veliko prispevala k ustvarjanju pogojev, da bi gospodarstvo v Mariboru in Podravju čim hitreje prebrodilo sedanjo krizo.

T. K.

Letos je več Slovencev letovalo na Hrvaškem kot v Sloveniji

TURISTIČNI DEVIZNI PRILIV SE V SLOVENIJI IZ LETA V LETO POVEČUJE

Združenje za turizem in gostinstvo pri Gospodarski zbornici Slovenije je nedavno pregledalo rezultate letošnje turistične sezone. Podatke dokazujejo, da pomen turizma v naši državi narašča, saj se povečuje tudi njegov dohodek. Mogoče je najpomembnejše, da so »sapo zajela« naša naravna zdravilišča, ki so dohodek najbolj povečala.

Po podatkih Banke Slovenije je Slovenija do konca julija s turizmom iztržila 1,22 milijarde ameriških dolarjev. Toliko je lani iztržila v celem letu. Državljanji Slovenije pa so na potovanjih v tujini porabili 542 milijonov ameriških dolarjev. Neto devizni izkupiček od turizma je torej znašal 687 milijonov dolarjev oziroma 56 odstotkov priliva. Leta 1995 je turistični devizni priliv v Slovenijo znašal 1,08 milijarde ameriških dolarjev, leto prej pa le 911 milijonov dolarjev.

V prvih sedmih mesecih letošnjega leta je slovensko turistično gospodarstvo doseglo približno enake rezultate kot lani, vendar je prišlo do določenih sprememb v strukturi turističnega deviznega priliva. Tako se je denimo devizni priliv od turizma letos julija glede na lanski julij zmanjšal za 9 odstotkov, čeprav je julija pri nas letovalo 21 odstotkov več tujih gostov kot lani. Očitno so zaradi slabega vremena v juliju tuji gosti pri nas zmanjšali izvenpenzijsko potrošnjo. Po drugi strani pa se je v prvih sedmih mesecih povečal turistični devizni odliv iz Slovenije, zlasti zaradi množičnega letovanja Slovencev na Hrvaškem. Samo v letošnjem juliju je bilo na Hrvaškem preko 202.000 slovenskih gostov oziroma za 37 odstotkov več kot julija lani.

Letos kažeta dva vira turističnega deviznega priliva pozitivno stopnjo rasti: odkup tuje gotovine in čekov, ki so jih bankam in menjalnicam prodali tuji turisti in izletniki, se je povečal za 5 odstotkov, devizni iztržek od prodaje domačega

blaga in storitev tujcem pa za sedem odstotkov. Zaradi restriktivnih ukrepov Avstrijcev pa je bila manjša prodaja v prostocarinskih prodajalnah, na manjši devizni priliv je vplivala tudi spremenjena cena goriva v obmejnih pokrajinah v Italiji.

V Sloveniji je letos letovalo 10 odstotkov več gostov kot lani

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je do konca letošnjega julija letovalo v Sloveniji nekaj več kot milijon gostov oziroma deset odstotkov več kot lani. Med gosti je bilo 47 odstotkov domačih in 53 odstotka tujih. V prvih sedmih mesecih letošnjega leta je v Sloveniji letovalo 532.000 gostov oziroma 19 odstotkov več kot v enakem obdobju lani. V Sloveniji so gostje v prvih sedmih mesecih letos ustvarili 3,6 milijona nočitev, od tega tuji gostje nekaj več kot 1,7 milijona oziroma 23 odstotkov več kot lani do konca julija. Zanimivo je, da se je letos znova za 30 odstotkov povečalo število nemških turistov pri nas, ki jih je med našimi gosti iz tujine skoraj 25 odstotkov. Med vsemi gosti je bilo 16,4 odstotka Avstrijcev (v prvih sedmih mesecih letošnjega leta se je njihovo število povečalo za 15 odstotkov) in 14,1 odstotka Italijanov (letos se je njihovo število povečalo za 26 odstotkov). Do konca julija letos je Slovenijo obiskalo kar 70 odstotkov več gostov iz Velike Britanije, medtem ko se je šte-

vilo gostov iz Hrvaške zmanjšalo za 3 odstotke. Narašča pa tudi število gostov iz drugih držav. Število prenočitev Izraelcev v Sloveniji se je v prvih sedmih mesecih glede na enako obdobje lani povečalo za 227 odstotkov, Ircev za 107 odstotkov, Švedov za 100 odstotkov, Norvežanov za 65 odstotkov, Dancov za 50 odstotkov, Belgijcev za 46 odstotkov, Rusov za 40 odstotkov, Madžarov za 34 odstotkov, Čehov za 31 odstotkov, Špancev za 29 odstotkov, Japoncev za 17 odstotkov in Francozov za 16 odstotkov.

Največ je zanimanja za naravna zdravilišča

Med posameznimi turističnimi kraji je letos do konca julija največ domačih in tujih gostov obiskalo slovenska zdravilišča, kjer so zabeležili 1,1 milijon oziroma 30,8 odstotkov vseh prenočitev; 24,8 odstotka prenočitev so imeli v obmorskih turističnih krajih, sledijo pa gorski turistični kraji in drugi turistični kraji. Tudi v Ljubljani je bil sedemesečni turistični promet boljši kot leto poprej (število gostov se je povečalo za 1 odstotek, število prenočitev pa za 3 odstotke). Po številu prenočitev (176.000) se je Ljubljana, ta ustvari 4,8 odstotka slovenskega turističnega prometa, uvrstila na peto mesto med vsemi slovenskimi turističnimi kraji. Manj prenočitev kot lani pa je bilo letos do konca julija le v neturističnih krajih v Sloveniji.

Slovinci so na Hrvaškem ustvarili več prenočitev kot v Sloveniji

Zanimivo je, da na Hrvaškem letuje iz leta v leto več gostov iz Slovenije. Po podatkih hrvaškega statističnega urada je do

konca julija letos na Hrvaškem letovalo nekaj več kot 325.000 Slovencev oziroma 30 odstotkov več kot v istem obdobju lani. Gostje iz Slovenije ustvarijo pri naših južnih sosedih 16,3 odstotka skupnega turističnega prometa. Do konca julija je Hrvaško obiskalo največ Čehov, takoj za njimi pa so Slovenci. Slovenski državljani so v prvih sedmih mesecih na Hrvaškem ustvarili 1,967.787 prenočitev oziroma za 67.407 več kot v turističnih zmogljivostih v Sloveniji. Sicer pa je bilo na Hrvaškem letos do konca julija 2,7 milijona turistov oziroma 34 odstotkov več kot lani.

Turizem v Sloveniji po poti turizma v Avstriji

Znatno manj kot na Hrvaško pa odhajajo Slovenci letovat v Avstrijo. Do konca julija je letos Avstrijo obiskalo 14,1 milijona turistov (skoraj 14-krat več kot Slovenijo!), od tega 9,8 milijonov tujih. Od teh je bilo nekaj več kot 38.000 Slovencev. Slovenci so v tem obdobju v Avstriji ustvarili 146.000 nočitev oziroma 1,1 odstotka več kot v istem obdobju lani. Sicer pa so domači in tuji gostje v Avstriji letos v prvih sedmih mesecih ustvarili nekaj več kot 67 milijonov nočitev (18-krat več kot v Sloveniji). Ravno primerjava podatkov o turističnem prometu v Sloveniji in Avstriji dokazuje, kako velike razvojne možnosti ima turizem v Sloveniji, še zlasti po naši vključitvi v Evropsko zvezo. Vprašanje je samo, ali bodo turistični delavci znali na turizem popeljati po poti razvitih držav.

Da bi to zmogli, pa jih bo seveda treba tudi primerno stimulirati. Sedanje razmere na plačnem področju so vse prej kot spodbudne.

T. K.

V MARIBORU SE JE ŠTEVILO UPOKOJENCEV IN BREZPOSELNIH PRIBLIŽALO ŠTEVILU VSEH ZAPOSLENIH

Tako kot drugod po Sloveniji se je v zadnjih letih tudi v Mariboru znatno povečalo število upokojencev. V mestni občini je sedaj že okoli 35.000 upokojencev (22.000 starostnih, 7500 invalidskih in 5500 družinskih). Po podatkih zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je v Mariboru avgusta letos znašala povprečna pokojnina (skupaj z varstvenim dodatkom, ki ga prejema nekaj več kot 4000 upokojencev) 64.880 tolarjev.

V mestni občini Maribor, kjer živi blizu 68.000 delovno aktivnih prebivalcev, je v gospodarstvu zaposlenih okoli 36.000 delavcev, v negospodarstvu pa okoli 15.000 delavcev. Poleg tega pa je bilo konec septembra v mestu okoli 16.000 brezposelnih delavcev. V Mariboru je tako število upokojencev in brezposelnih delavcev približno enako skupnemu številu zaposlenih delavcev v gospodarstvu in negospodarstvu.

Število upokojencev je začelo naglo naraščati na začetku devetdesetih let. Leta 1992 se je število upokojencev v mestu povečalo kar za 6,2 odstotka, leto kasneje pa za 2,5 odstotka. Odtlej se število upokojencev vsako leto poveča za okoli odstotek.

Zaenkrat nič ne kaže, da bi se število novih upokojencev

začelo zmanjševati. Na zavodu za zaposlovanje je namreč prijavljenih blizu 3000 brezposelnih delavcev, ki imajo po sistemu "dva plus tri" pravico do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti do upokojitve. Poleg tega pa v številnih mariborskih podjetjih ravno v teh dneh ponovno odpuščajo trajno presežne delavce, med katerimi so praviloma starejši delavci, ki bodo na upokojitev lahko počakali na zavodu za zaposlovanje. Kaj hitro se torej lahko zgodi, da bo v Mariboru več upokojencev in brezposelnih delavcev kot zaposlenih v gospodarstvu in negospodarstvu.

Povprečen Mariborčan se upokoji s 57 leti starosti, povprečna Mariborčanka pa s 54 leti. Sicer pa demografska gibanja kažejo, da se prebivalstvo v Mariboru stara. Če se trendi ne bodo spremenili, bo leta 2000 v mestu 13 odstotkov prebivalcev starejših od 65 let, medtem ko nataliteta pada.

Če se mariborsko gospodarstvo ne bo prav kmalu začelo ponovno razvijati in odpirati novih delovnih mest, bo za ponoven gospodarski vzpon mesta prepozno, saj za to ne bo več dovolj mladih in za delo sposobnih ljudi.

A. Ž.

Janko Goleš, direktor območne gospodarske zbornice Novo mesto

Območna gospodarska zbornica Novo mesto pokriva sedem občin: Trebnje, Novo mesto, Šentjernej in Škocjan na Dolenjskem ter Semič, Metlika in Črnomelj v Beli krajini. Tu je 1400 gospodarskih družb, od tega 38 velikih, 46 srednjih in preko 1100 malih. Ena izstopajočih značilnosti regije je izvozna usmerjenost, z izvozom v obeh regijah pridobijo 54 odstotkov vseh prihodkov. Prednjačita Krka in Revoz, ob mnogih drugih dobrih izvoznikih, ki pa vendarle vsi skupaj izvozijo manj kot oba velikana. Zaposlenih je okoli 30.000 ljudi, od tega v negospodarstvu 7150. Brezposelnih pa je 5804.

O tem, kako povečati zaposlenost med prebivalstvom tega dela Slovenije, ki je denimo na črnomaljskem koncu celo preko 20-odstotna (na Dolenjskem pa 12,5-odstotna, torej pod slovenskim povprečjem), smo se pogovarjali z Jankom Golešem, direktorjem Območne Gospodarske zbornice v Novem mestu.

Menimo, da je za razvoj dolenskega gospodarstva najpomembnejša čimprejšnja izgradnja nove avtoceste. Veliko pa stavimo tudi na turizem, in naš razvojni projekt "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, speča lepota Evrope" želijo posnemati tudi druge občine in celo na Hrvaškem.

AVTOCESTA BO PRINESLA HITREJŠI RAZVOJ

Ali brezposelnost raste ali pada? Lani decembra je bilo 6298 brezposelnih, torej pada. Stopnja pa je 12,5-odstotna, nižja od slovenskega povprečja. Največ brezposelnih na Dolenjskem, maja letos jih je bilo 3336, je v Novem mestu. V Črnomlju jih je bilo 1300, zdaj pa je Danfoss Compresors ponudil 600 delovnih mest. Če bi v Sloveniji imeli petdeset takšnih vlagateljev...

Kako zmanjšati brezposelnost? Država bi morala bolj upoštevati ugotovitve Gospodarske zbornice, da je cena na enoto proizvoda previsoka, da gospodarstvo ni konkurenčno, da zato, ker je Slovenija 'obsojena' na izvoz, delovno intenzivne panoge in veliki izvozniki lahko preživijo le ob večji podpori gospodarske politike. Eden ključnih problemov preživetja so previsoke obresti, drugi precenjenost tolarja. Tekstilci trdijo, da je precenjen za 23 odstotkov. Seveda se proti temu ne morete bojevati z devalvacijo, pač pa so boljše drugi, posredni ukrepi, kot izvozne

spodbude, večanje konkurenčnosti v drugih ozirih in tako naprej. Drug problem je davek na plače. Vlada je obljubila, da bo ukinjen konec lanskega leta, pa še zdaj ni. Ta davek naj bi letos prinesel v državni proračun 33,5 milijarde tolarjev, to je 4,8 odstotka državnega proračuna. Za primerjavo: davek na dobiček bo prinesel 30 milijard! Najbolj prijetno je seveda pobirati glavarino... V zbornici pa ne mislimo, da je za konkurenčnost gospodarstva odgovorna samo gospodarska politika države. Marsikaj se da izboljšati tudi v podjetjih samih, in k temu spodbujamo naše člane.

Malo gospodarstvo je po prepričanju mnogih ključno gibalno razvoja slovenskega gospodarstva, drugi trdijo, da so to velika in srednja podjetja. Resnica je verjetno pri hitro razvijajočih se družbah, bodisi malih ali večjih, mar ne?

Malo gospodarstvo, 1124 družb s 4000 zaposlenimi, je lani doseglo slabše rezultate kot leto

naložba Krke v Šentjernej. Župani se zavedajo, da je ključna bitka bitka za blaginjo, za kruh, da je ta bitka tudi njihovo poslanstvo.

Kje še vidite možnosti za nova delovna mesta? V turizmu. Imamo kar nekaj komparativnih prednosti, ne le v zdraviliškem turizmu, pač pa nasploh. V okviru območne zbornice smo se leta 1996 javili na razpis Evropske unije oziroma njene Komisije za revitalizacijo podeželja, in uspeli. Pridobili smo materialno in strokovno pomoč pri izvedbi pilotskega projekta za tranzicijske dežele. Imenuje se "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, speča lepota Evrope". Projekt je s 50.000 funti za dodatno izobraževanje in usposabljanje ljudi, ki se bavijo s kmečkim turizmom, podprla tudi britanska vlada.

Ali gre pri projektu za modernizacijo gostiln, vendar z ohranjanjem prvobitnosti, ali za izobraževanje osebja itd.?

Gre za 30 izbranih krajev s kulturno dediščino. Najprej smo tamkajšnje prebivalce pripravili do

prej. Po naši sodbi je negativen rezultat posledica dejstva, da pogoji za razcvet niso idealni in da je piš stečajev zadel našo regijo kasneje kot druge. Vzrok je bil v tem, da so bila velika podjetja (malo gospodarstvo je v večini primerov njihov kooperant) v večini vpeta v tuji trg že pred krizo in so se ji dlje upirala. Malo gospodarstvo prispeva k prihodkom regije 14-odstotni delež, v Sloveniji pa je ta 22-odstoten. V regiji pa seveda imamo mala in velika podjetja, ki se razvijajo hitreje od drugih, nekatera celo tako hitro, da bi jim po pravici lahko po ameriško rekli 'gazele'.

Mislím, da bi lahko v regiji zaposlili dosti več ljudi, kot jih zdaj dela. Glavna možnost za prestrukturiranje industrije je prek malega gospodarstva, vendar pogoji niso spodbujajoči. Italijani so imenitno spodbudili malo gospodarstvo, mi pa se iz tega primera nočemo nič naučiti.

Eno so pogoji gospodarjenja, za katere trdite, da niso spodbudni, druga možna spodbuda pa je lahko lokalna. Ali občine na Dolenjskem in v Beli krajini spodbujajo s svojimi močmi razvoj gospodarstva?

Občine se zelo trudijo pri ustvarjanju novih delovnih mest. Povsod pripravljajo ali širijo obstoječe obrtne ali celo industrijske cone. Občine med drugimi prispevajo celo gradbena zemljišča za pomembnejše naložbe, kot sta denimo naložbi Danfossa v Črnomlju in bodoča

tega, da so jih sploh opazili in da so jih začeli revitalizirati. Začeli smo torej osveščati ljudi, turistične zanimivosti se revitalizirajo, obiskovalci prihajajo, zaradi krajevnih znamenitosti se v ljudeh zbuja ponos. Pritegnili smo tudi občini Ivančna Gorica in Krško, da smo zajeli ves tok reke Krke. V občini Ivančna Gorica je izvir Krke, ki je bil neurejen. Naš projekt razvoja turizma jih je spodbudil, da so ga uredili in začeli pobirati vstopnino; v dveh mesecih je bilo okoli 7000 obiskovalcev.

Kaj pa promocija dolenskih in belokrajnskih lepot in zanimivosti med turističnimi agencijami?

Na londonskem sejmu turizma lani so nekateri tour operatorji dali Dolenjsko in Belo krajino v plan potovanja za naslednje leto. Letos se bomo spet predstavili na tem sejmu in znova delali reklamo. Veliko promocijo pa smo naredili z obiskom večjega števila tujih novinarjev, ki so napisali vrsto reportaž. Projekt smo predstavili tudi na okrogli mizi hrvaškega ministrstva za turizem, bila je v okviru zagrebškega velesajma. Pred kratkim smo imeli v Ribnici in Idriji nove aktivnosti, ker naj bi nam sledilo tudi notranjsko in ribniško-kočevsko območje. Sodelovalo je ministrstvo za kmetijstvo, ki je že pri našem projektu odigralo pomembno vlogo preko programov za revitalizacijo podeželja. Prispevalo pa je tudi sredstva za izdajo brošure. Pred kratkim so bili na pogovorih v Ribnici tudi predstavniki Karlovca in Reke, ki se tudi želita priključiti našemu projektu.

Vendar to nikoli ne bo množičen turizem, projekt najbrž ni namenjen temu?

Ne bo. Zanimivo je, da so nas tudi Britanci opozorili, da o masovnem turizmu ne kaže razmišljati, ker lahko postane kontraproduktiven. Na primer, v škocjanski občini je zelo zanimivo jezero. Okoliški prebivalci pa si niso želeli priti v brošuro kot turistična zanimivost, ker naj bi od turizma ostalo le onesnaženo okolje. Britanci so nam dejali, da jih nima smisla siliti, če prebivalci sami nočejo. Ko bomo čez dve ali tri leta izdali novo brošuro, se bomo spet pogovorili z njimi, če so medtem kaj spremenili mnenje.

Turizem sicer odpira možnosti za naloženo sorazmerno poceni delovna mesta, vendar možnosti odpiranja delovnih mest niso neomejene. Ali jih vidite še kje drugje?

Prednost naj imajo cilji, katerih uresničenje bo v naslednjih letih dalo največ zaleta gospodarstvu in odpiranju delovnih mest. Za dolensko gospodarstvo je izjemnega pomena čim hitrejša izgradnja avtoceste. Prva avtocesta, cesta 'bratstva in enotnosti', je spodbudila razvoj tega območja. Zdaj pa ga že ovira. Če bo avtocesta, bo na to območje prihajal tudi kapital itd. Ne razumem, zakaj si družba zatiska oči pred tem dejstvom. Ko se bodo razmere v bivši Jugoslaviji umirile, bo ta cesta postala pomembna prometnica. Za nas je važna tudi zaradi bližine hrvaških kupcev. Navsezadnje imamo Novomeščani pred nosom milijonski Zagreb, enako oddaljena Ljubljana pa ima 300.000 prebivalcev.

S. J.

Mednarodna konferenca o lastništvu zaposlenih in uspešnosti podjetja

LASTNIŠTVO ZAPOSLENIH DEJAVNIK PRENOVE PODJETIJ

Na nedavno tega končani mednarodni konferenci o lastništvu zaposlenih in uspešnosti podjetij na Bledu je sodelovala vrsta domačih in tujih strokovnjakov iz vzhodne in zahodne Evrope, ZDA in Avstralije, ki so osvetlili v svetu vse bolj razširjen pojav solastništva in soodločanja zaposlenih tako s teoretične kot tudi praktične strani. O ključnih izsledkih konference smo pisali že v prejšnji številki našega časnika, kjer smo tudi napovedali povzetek nekaterih najbolj zanimivih predavanj in naših pogovorov z nekaterimi tujimi udeleženci konference. Tokrat nas je zanimalo, kaj je o razmerju med lastništvom zaposlenih, menedžmentom in uspešnosti podjetij na poti v postmoderno organizacijo, ter o možnostih razvoja notranjega lastništva v Sloveniji, povedala Aleksandra Kanjuo Mrčela, raziskovalka pri Fakulteti za družbene vede.

»Lastništvo zaposlenih se v svetu vse bolj širi, vendar pojav sam ni nov,« je začela. »Lastništvo zaposlenih kot obliko motivacije zaposlenih so poznali že v začetkih kapitalizma. Konec dvajsetega stoletja pa je pojav lastništva zaposlenih potreben ponovno preučiti. V ZDA navajajo več razlogov za to, predvsem pa zaradi dolge in bogate zgodovine vizije gospodarstva, v katerem bi podjetja bila v lasti zaposlenih; zaradi spreminjanja narave lastništva zaposlenih, ki v zadnjem obdobju vstopa v 'veliki biznis' in postaja pomemben del lastniške strukture velikih in uspešnih družb; zaradi velike priljubljenosti

tako imenovanih načrtov delavskega delničarstva (v ZDA), ki je ponudila možnost ustvarjanja gospodarstva, v katerem bodo podjetja v veliki meri v lasti zaposlenih; ter ne nazadnje zaradi obsežne akademske literature, ki ponuja podlago za poglajbena analiza tega pojava na novih osnovah.«

Iz analiz o vplivu lastništva zaposlenih in drugih oblik ekonomske demokracije na poslovanje podjetij, teh so v razvitih državah naredili precej, je Aleksandra Kanjuo Mrčela povzela, da je nemogoče dati enoznačno oceno vpliva lastništva zaposlenih na uspešnost podjetja. Lastništvo

je pomemben dejavnik, vendar sprememba lastniške strukture na poslovanje ne vpliva sama od sebe. Lastništvo zaposlenih lahko v različnih pogojih deluje različno in je glede na različne dejavnike bolj ali manj uspešna lastniška oblika. Nekateri poznavalci menijo, da bo notranje lastništvo povzročilo največje in najvidnejše izboljšave v podjetjih, kjer so pred njegovo uvedbo obstajali nezaupanje in slabi stiki med zaposlenimi in vodstvom. Lastništvo zaposlenih bi lahko z izboljšanjem teh odnosov povečalo možnosti za uspešno poslovanje. V podjetjih z visoko notranjo učinkovitostjo bi lahko prispevalo k določenim prihrankom, velikih skokov v produktivnosti pa ne bi povzročilo.

Drugi analitiki opozarjajo, da je za podjetja, kjer je delo specializirano in enostavno, in je potrebno bolj vlagati v fizični kapital (opremo), bolj učinkovita tradicionalna kapitalistična oblika organiziranja. Notranje lastništvo in nadzor zaposlenih nad podjetjem pa se dobro izkažeta v družbah, kjer je treba vlagati v človeški potencial.

Tako imenovano postmoderno podjetje pa terja tudi spremenjen

Na mednarodni konferenci o lastništvu zaposlenih in uspešnosti podjetij so prisotni poslušali podatke iz različnih raziskav in analiz o lastništvu zaposlenih ter o dobrih ali slabih izkušnjah podjetij s to obliko lastništva.

način vodenja: menedžment naj bi omogočal okolje, ustrezno skupnemu delovanju vseh udeležencev, prevelj naj bi se v soudeležence. Njegovo delovanje naj bi bilo manj podobno monologu in bolj sodelovanju z drugimi soavtorji dejavnosti podjetja. Nesporna ugotovitev številnih analiz je, da na obseg, obliko, vsebino in kakovost lastništva zaposlenih močno vpliva način vodenja podjetja. Ne glede na to, koliko je lastništvo zaposlenih uspešno, ne bo nikoli široko

razširjeno, če najvišji vodilni ne bodo prepričani, da ga lahko uporabijo za doseganje svojih ciljev. Lastništvo zaposlenih bo največ dobrega prineslo v podjetjih, v katerih je združeno s sodelovanjem pri vodenju in odločanju. V nasprotnem primeru bodo zaposleni lastništvo sprejemali kot enkratno finančno nagrado ali v najboljšem primeru kot obliko varčevanja.

»Lastništvo zaposlenih je v skladu s filozofijo večje participativnosti in samoodgovornosti

posameznikov, ki se iz neaktivnih in odvisnih spremenijo v aktivne in neodvisne,« meni Aleksandra Kanjuo Mrčela. »Treba je verjeti, da so ljudje sposobni razmišljati, tvegati, odločati in ustvarjati pogoje za uveljavitev možnih sposobnosti. Zato ga ne kaže vpenjati v preživele koncepte, pač pa v rešitve, usmerjene v prihodnost.«

V podjetjih, ki so bila privatizirana in v katerih se je spreminjala lastniška struktura v deželah v tranziciji, je imel menedžment pomembno vlogo pri izbiri modela lastninjenja in izvajanja lastniških sprememb. Stil menedžmenta bo zagotovo tudi v slovenskih podjetjih vplival na kakovost in uspešnost lastništva zaposlenih po opravljenem lastniškem preoblikovanju.

Na obseg lastništva bo v Sloveniji tako kot drugje v svetu vplivalo veliko različnih dejavnikov. Velika spodbuda za širjenje ali vsaj za ohranjanje lastništva zaposlenih bi bili doseženi dobri poslovni rezultati. V neuspešnih podjetjih je lastništvo zaposlenih lahko dejavnik prenove in mobilizacije moči za izboljšanje poslovanja. V neuspešnih podjetjih, v katerih so se za notranje lastništvo odločili zato, da bi ohranili sedanje stanje, se pravi vodilno ekipo, število zaposlenih, organizacijo dela, čeprav ogrožaj obstoj, bo notranje lastništvo pripomoglo k propadu podjetja.

S. J.

Fitness – šport za staro in mlado, ki zagotavlja

SKLADNOST IN MOČ

Ko so njega dni vprašali takrat 90-letnega britanskega državnika Winstona Churchilla, kaj neki je počel, da je doživel tako visoko starost, je z nepogrešljivo cigaro v ustih odvrnil: »Nobenega športa!« Danes bi bil tak odgovor zelo nezanimiv in zastarel. Dobra forma in vitkost sta pač najmanj tako zaželeni, kot je bila porjavlost v 50. in 60. letih, najboljši način, da (p)ostanete »fit«, pa je še vedno in le – šport. Kar poglejte Jane Fonda, Tino Turner, Ali McGraw in še kakšno filmsko starletto, ki se spogleduje z Abrahamom – še vedno ima tako napeto telo kot kakšna dvajsetletnica!

A preden bomo prešli »k stvari«, razvozljajmo, kaj pravzaprav pomeni fitness. Beseda je kajpak angleška, pomeni pa sposobnost, pripravnost, prilagodljivost. Gre torej za lastnosti, ki usposablajo človeka za vsa dela, kakor tudi za to, da se po velikih obremenitvah kmalu umiri in preide v uravnoteženo stanje. Sestavine fitnesa so tako poleg gibalnih lastnosti (hitrost, vzdržljivost, koordinacija, preciznost, ravnotežje) tudi trdno zdravje in normalna telesna teža.

V športni terminologiji se je ta izraz prvič pojavil leta 1940, ko je oče modernega body-buildinga, Amerikanec Joe Weider, začel izdajati časopis Muscle & Fitness, v njem pa objavljati lastne metode in načela treninga z utežmi, začinjene z napotki o zdravi prehrani. Fitnes, kakršnega poznamo danes, pa je doživel svoj pravi »boom« šele v 80. letih, ko se je »s pomočjo« Jane Fonda iz Amerike bliskovito razširil na domala ves planet. Pri nas so ga sprva gledali zviška, češ, da gre za modno muho kratkega veka. Toda zgodilo se je ravno nasprotno: ima

vse več privrženecv in je že postal nenadomestljiv del življenja športnikov ter privlačna dejavnost tako za začetnike kot tudi najbolj zagrizene rekreativce.

Idealen za lepote popravke

Fitnes je primeren za ljudi

vseh starosti in obeh spolov. Za začetnike je naravnost idealna oblika rekreacije, saj za razliko od skoraj vseh drugih dejavnosti ne potrebuje nobenega športnega (pred)znanja. Ima pa še nekaj prednosti: slabo vreme nanj nikoli ne more vplivati, ker vadba poteka v zaprtih prostorih; oprema (če ne sledite ravno zadnjim trendom in modnim dodatkom) je poceni, saj potrebujete le športne copate, nogavice, hlačke in majico ali dres (kar pa tako ali tako že imate); število poškodb pri vadbi je zanemarljivo, ker so gibi nadzorovani itd.

(Ne)nazadnje pa je tu še »lepotni moment«: za razliko od drugih športnorekreativnih zvrsti, ki razvijajo le posamezne mišične sklope, fitnes »poskrbi« za skladen razvoj telesa. Vadba je namreč zasnovana tako, da je mogoče iste naprave (trenažerje) prilagoditi za različne težavnostne stopnje, v katerih je dejavno le določeno mišičevje, medtem ko druga počivajo. Katera bi bolj in katera manj obremenjevali, da bi se počasi približali svoji idealni podobi, najbolje veste sami; lahko pa povprašate tudi trenerje, saj so v centrih predvsem zato, da svetujejo.

In nič se ne čudite, če boste med vadečimi opazili Brigito Bukovec, Urško Hrovat, Britto Bilac ali kakšno drugo vrhunsko športnico, ki bi morala imeti vsakdanjih treningov že čez glavo: vedite, da se je tam bolj

BREZ MUJE SE ŠE ČEVELJ NE OBUJE – Tudi za Sharon Stone, Claudio Schiffer, Madonna, Tino Turner in druge znane osebnosti velja, da je najboljši način za ohranjanje dobre postave še vedno in le – šport.

kot zaradi sprostitve ali nabiranja dodatne moči znašla zavoljo lepote popravka določenega dela telesa...

Priporočljiva kombinacija

»Fitnes je koristna oblika rekreacije ali športne dejavnosti, o tem ni dvoma. Še posebej primeren je za urbana naselja v jesenskem in zimskem času, ko so v zraku povečane koncentracije

saj gre za anaerobno vadbo, za trening moči. Imamo pa že tudi vse več naprav, pri katerih sta anaerobna in aerobna vadba kombinirani, kar z drugimi besedami pomeni, da gre za kombinacijo treninga moči in vzdržljivostnega treninga. Vendar je na vseh trenažerjih pametno začeti z manjšimi obremenitvami in jih pozneje počasi stopnjevati.«

Dr. Vuga priporoča, da se v fitnes center odpravite večkrat na teden, ta trening pa ob vikendih dopolnite še z izrazito aerobno vadbo – s hojo ali lahkotnim tekom, gorsko turo, tekmo na smučeh, kolesarjenjem, veslanjem na daljše razdalje ipd.

Poskrbite, da boste »fit«

Fitnes torej ni zgolj narcisoidno razkazovanje svojega telesa in »pumpanje« mišic, kot se je razširilo ob njegovi razmahovitvi. Je veliko več. Vsi, ki se redno ukvarjajo z njim, vedo povedati, da je njihovo življenje postalo živahnejše, da ne čutijo utrujenosti in da nasploh lažje premagujejo vsakodnevne napore, kot so hoja po stopnicah, nošenje raznih bremen ipd.

Tako kot dandanašnji ni več vrhunškega športnika, ki ne bi uporabljal uteži in trenažerjev za napredek, razvoj in korekcijo svoje splošne in specifične telesne muskulature, je ni več tudi filmske igralka, pop pevke ali manekenke, ki si ne bi s fitnesom pomagala ohraniti mladostni videz in vitalnost. Celotisto, ki jim je narava dala lepo postavo, kot na primer Claudia Schiffer, vedo, da ni dovolj, da si samo vitek, ampak morajo poskrbeti, da si tudi »fit«. Pred nedavnim je na dveh kasetah izdala svoj fitnes program pod imenom »Perfectly Fit«: na eni so vaje za ramena, hrbet, roke in trebuh, na drugi pa za zadnjico, boke in noge. Če bi ji bili radi podobni, brž v najbližji fitnes center!

Nik Jan

Solidni uspehi Slovencev za avstrijski pokal 1997

Na zaključnem tekmovanju za absolutni avstrijski tekaški pokal za leto 1997 so slovenski tekači ponovno stopili na zmagovalne stopničke. Na zadnji tekmi v Greifenburgu v Zgornjedravski dolini na vznožju Tirolske so se še posebej izkazali najmlajši tekači MTS Gorenje in veterani s Koroške na sončni strani Alp.

Najboljši Slovenci na teku v Greifenburgu – dečki do 7 let (proga 485 m): 3. Mihael Štefl 1:44,4; do 14 let (proga 2,1 km): 20. Boštjan Juvan 9:38,6; proga 1,4 km – deklice do 12 let: 14. Špela Janežič 6,20,7; proga 5,7 km – mladinke: 2. Katarina Žagavec 24:43,3; proga 8,6 km – mladinci: 2. Boris Podpečan (vsi MTS Gorenje) 34:38,0; člani do 35 let: 1. Terefe Mekonnen (Etiopija) 27:15,1 (rekord proge); veterani do 45 let: 12. Oto Gumilar (Mežica) 37:48,7; veterani do 55 let: 12. Hinko Jerčič (MTS Gorenje) 40:22,4; veterani do 60 let: 6. Viljem Blatnik (Mežica) 36:18,8, 13. Ludvik Jerčič (MTS Gorenje) 49:46,7; proga 5,7 km – veteranke do 70 let: 1. Kazimira Lužnik (Slovenj Gradec) 30:07,0; veterani do 70 let: 1. Alojz Golgranc (TS Mežica) 24:20,9, 4. Štefan Robač (oba Mežica) 25:12,0.

Končni vrstni red v Avstrijskem tekaškem pokalu 1997: elitni tekači: 1. Terefe Mekonnen (Etip.) 497 točk; Mirko Vindiš (AK Ptuj) 100; ženske: 2. Helena Javornik (AD Štajerska) 100; člani – do 30 let: 6. Vasja Jerčič 429 točk; do 35 let: 21. Jože Mori (Muta) 188; veterani – do 45 let: 32. Borut Podgornik (LCC Wien) 197; do 55 let: 3. Hinko Jerčič (MTS Gorenje) 444 točk; veteranke – do 65 let: 1. Kazimira Lužnik (Slovenj Gradec).

Naj omenimo še to, da so za uvrstitev šteli sedem najboljših uvrstitev; zmaga v kategoriji prinese 100 točk, zaostanke pa preračunajo v odstotke. Na zaključnem zbiranju sta med več sto tekači vozovnico za čikaški maraton dobila Maročan in Madžarka.

H. J.

V DOBRI DRUŽBI – Na teku v Greifenburgu si je svoj deveti pokal priboril Mihael Štefl iz Mute (na desni ob svojem »starem znancu« Terefeju Mekonnenu, končnem zmagovalcu avstrijskega tekaškega pokala 97), ki stopa po sledih starega očeta, stricev in tet. Tudi na zadnjem »občinskem krosu« v Radljah si je med leto starejšimi tekači priboril drugo mesto, s čimer ni potrdil le dobre uvrstitve, temveč predvsem voljo in vztrajnost.

KAM, KAJ, KJE...

»Aerobno« martinovanje

Če spadate med tiste, ki ste se udeležili aerobike na junijskem Fitfestu v Portorožu ali pa septembrskih aktivnosti v okviru Kongresa fitnesa in aerobike na Rogli (obakrat je »aerobni del« organizirala Jožica Sepohar Žnidar), veste kako privlačne in koristne so lahko takšne športne delavnice.

Na tretjo letošnje prireditve v aerobiki pa nas vabi Nike. Drugi dan aerobike se bo odvijal pod streho hale Tivoli v soboto, 8. novembra. Začel se bo ob 9. uri, vseskozi (do 17.30 ure, vmes se bo našel čas tudi za kosilo) pa se bo mogoče udeležiti vrste aerobnih delavnic: visoka in nizka intenzivnost vadbe (ang. Hi-Low), Kickbox, Hip-Hop Funk, vadba s stopničko (Step), visoka in nizka intenzivnost aerobne vadbe za srce (ang. Cardio Aerobics Hi-Low), na koncu pa bodo sledile sprostitve in raztezno krepične vaje (ang. Relax &

stretching). Delavnice bodo vodili priznani domači in tuji strokovnjaki s Katjo Zupan na čelu. Prijave zbirajo do 5. novembra; za prijavnino 9000 tolarjev (prijavnina preko fitnesov je nižja) bo vsakdo dobil športni dres, na voljo bo dovolj hrane in pijače za ves dan, zvečer pa bo imel prsot vstop na zabavo, ki jo Nike prireja v ljubljanskem klubu Central. Dodatne informacije je mogoče dobiti po telefonu 041-66-33-11.

Enajsto popotovanje po Levstikovi poti

Vsi, ki imamo radi drugačo aerobno gibanje, se bomo v soboto, 8. t. m. udeležili pohoda od Litije do Čateža (o tem smo pisali že prejšnji teden). Dodati moramo še dva podatka: prijavnina znaša 500 tolarjev, namesto spominske knjige »Popotovanje od Litije do Čateža« pa bo vsak prejel lično razglednico.

Prebivalci Savinjske doline se popotovanja lahko udeležite skupaj s PD Zlatarne Celje, ki gredo do izhodiščne točke z vlakom; s postaje odpelje ob 8.23 uri. Prijave sprejemajo po telefonu 063-452-927.

Čaka nas 22 km pohoda, katerega štart bo med 6. in 9. uro na Levstikovi ulici v Litiji. Dodatna pojasnila je mogoče dobiti med 16. in 19. uro po telefonu 041-649-351.

Nedeljski izlet v Korte

Če niste utegnili v soboto, si privoščite prosto nedeljo (9. november) in se udeležite pohoda ali teka v Kortah nad Izolo. Od desete ure dalje bo organizator – Center za šport Izola – zbiral prijave pred kulturnim domom v Kortah. Za tekaški del preizkušnje je organizator predvidel po šest moških in ženskih starostnih skupin ter ločeno družinsko kategorijo. Prijavnina bo 500 tolarjev za posameznika. Štart bo ob 11. uri, udeleženci pa bodo morali preteči ali prehoditi pot do Šareda in nazaj. Po prireditvi se bo na turistični kmetiji Medljan, med podelitvijo priznanj in praktičnih daril, vsakdo okrepčal z enolončnico.

Pripravil: Žiga Černe

cije žveplovega dioksida, ob cestah pa tudi ogljikovega monoksida,« pravi dr. Vanja Vuga, specialist za športno medicino UKC, in svetuje: »Mlajši, ki se odločajo za fitnes, ne potrebujejo vnaprejšnjega pogovora ali posveta z zdravnikom. Za starejše pa je to vsekakor priporočljivo,

Manj maščob – isti okus

Namesto:	uporabite:
masla ali olja	skuto, čežano
celih jajc	beljake
polnomastnega mleka	posneto mleko
navadnega jogurta,	lahki jogurt,
kisle smetane	lahko kislo smetano
kremnega sira	lahki kremni sir
lešnikov	seseklano suho sadje ali muesli
čokolade	kakao v prahu

Recepti

Osvežilni sokovi za jesenske dni:

- **Surovi (sveži) korenčkov sok** je najbogatejši vir vitamina A; vsebuje tudi veliko vitamina B, C, D, E in K. Pravijo, da izboljšuje tek in prebavo, ohranja trdnost zob in pripomore k boljšemu telesnemu počutju.

- **Sok iz kumaric** ima diuretičen učinek. Zaradi visoke vsebnosti kalija pomaga pri uravnavanju previsokega in prenizkega krvnega tlaka. Pomaga pri preprečevanju izpadanja las in lomljenju nohtov.

- **Pesin sok** – sam ali skupaj z drugimi sokovi – pomaga pri tvorbi rdečih krvnih teles in čisti jetra.

Največje laži

Če se potim, potem tudi hujšam. Ne bo držalo! S potenjem ste le izgubili tekočino in ste zato tudi nekaj lažji, vendar pa je učinek te »shušjevalne kure« zelo kratkotrajen. Poleg tega količina izgubljene tekočine tudi ne pove, če ste res intenzivno in trdo vadili; nekateri namreč izločijo pri enakem naporu več potu kot drugi. Nekateri se na primer v savni prav trudijo, da bi iz sebe iztisnili kako kapljico vode, drugi so pa čisto mokri, že ko se pripravljajo, da bi vstopili v savno. Poleg tega ima velik vpliv na izločanje tekočine tudi klima. V toplem podnebju hitreje izgubljam vodo. Poleg tega potenje pospešuje tudi obleka, v katero smo oblečeni – debeli, topli površniki kar srkajo tekočino iz por, značne, prosojne in lahke tkanine pa ne. Zato nikar ne pozabite, da je treba pri vadbi veliko piti, vendar v majhnih požirkih.

Janez Debeljak, predsednik sveta delavcev v Saturnu Avtoopremi

PROFESIONALIZACIJA JE NUJNA

Leta 1991 se je enovito podjetje Saturnus razdružilo. Iz njega so nastale delniške družbe Saturnus Avtooprema, Saturnus Embalaža in Saturnus Orodjarna. Te tri imajo v skupni lasti četrto družbo, tako imenovani poslovni sistem, v katerem so invalidi, vratarji, prehrana. V poslovnem oziru se je družbi letos zgodila bistvena sprememba: prišla je ob samostojnost, večinski lastnik in strateški partner je postala nemška firma Hella, s katero sicer že dolga leta sodeluje na tehnično-tehnološkem področju. V nekaj naslednjih letih se bo njen lastniški delež v Saturnusu Avtoopremi še povečal, na 80 ali več odstotkov. Podjetje zdaj vodi njihov prokurist. Naslonitev na strateškega partnerja je že pred skoraj dvema desetletjema zahteval VW, da bi mu ta zagotavljal nemoteno dobavo. O soupravljanju v Saturnusu Avtoopremi smo se pogovarjali s predsednikom sveta delavcev te delniške družbe, Janezom Debeljakom.

Kaj pomeni za soupravljanje prevladujoči vpliv tujega lastnika?

To je za nas popolna novost, saj smo poleti končali privatizacijski proces in izkušeni z novimi lastniki nimamo. V Nemčiji imajo soupravo dobro razvito... Zanimivo je, da smo se že v postopku lastninjenja pogovarjali s Hello o dokupu dela delnic iz notranjega odkupa. Naši delavci spričo dokaj slabih plač za tak odkup pač niso imeli denarja. Zaradi deleža lastništva nad kapitalom, ki smo ga ponudili Helli, naš vpliv na podjetje ne bi bil prevladujoč, tudi če bi ga zadržali. Zato smo se odločili pritegniti v podjetje kapital na ta način. Nemci so za to prišli.

Od kdaj ste delniška družba?

Odkar smo se je Saturnus razcepil.

Predsednik ste...?

Mandat se mi bo iztekel februarja prihodnje leto.

Ste profesionalni predsednik?

Delam kot konstruktor v razvoju. Ponudili so mi možnost zaposlitve v svetu delavcev. Vendar nisem bil prepričan, ali bi si to vlogo še želel v drugem mandatu, ker me je vleko k mojemu delu. Zato smo za zdaj obstali pri neprofesionalnem predsedniku, za prihodnji mandat pa se bomo verjetno odločili drugače. Moram pa poudariti, da se je pokazalo, da bi obseg dela v svetu delavcev zahteval vsaj polprofesionalca. To vlogo bi sicer sprejel, vendar je ne prenesa narava mojega dela. Pogosto je namreč treba opravljati samo moje delo. Poleg tega je bilo podjetje v finančni stiski, čeprav, poudarjam ponovno, delo v svetu zaradi tega trpi. Treba bi bilo mnogo tega postoriti, zato se bomo za naslednji mandat verjetno odločili za to rešitev.

Kako ste sindikati in souprava povezani?

Imamo dva sindikata, svobodnega in neodvisnega, ki sodelujeta in se podpirata v zahtevah. Tako smo trd, močan pogajalec. Ta čas, kar sem predsednik sveta delavcev, je bilo odprta vprašanja sorazmerno udobno reševati prav zaradi naše sloge. Delodajalec se je tega že zavedel in navadil. Zato se je na seje pripravil, tudi rešitve so bile ugodne. Bili pa so tudi poskusi razbitja naše enotnosti, kar se mi zdi naravna reakcija vodstva, čeprav bi si s tem naredilo škodo. Imelo je povsem pragmatičen prijem, vendar smo s sindikati ostali homogeni, in vodstvo je te dejavnosti počasi opustilo. Mislim pa, da je ta poskus razbitja enotnosti zaposlenih koristil tako vodstvu kot sindikatom in svetu delavcev.

Ali so bili kasneje odnosi korektni?

Novi večinski lastnik je postavil skorajda povsem novo upravo. Novi direktor izhaja iz komercialne dejavnosti, in je zato trši pogajalec. Prejšnji je izvirjal iz tehnične sfere in je imel do pogajanj pragmatičen odnos: kar je obljubil, je izpolnil brez kakršnihkoli preobratov. Zdajšnji je iz komercialne sfere, in nekatere stvari so se spremenile: bo trši pogajalec, zato se bomo morali bolj potruditi, se podpreti s kakšnimi dodatnimi znanji, nasveti zunanjih svetovalcev.

Zunanjih svetovalcev doslej niste uporabljali?

Nismo, ker smo se posluževali pomoči sindikatov, pa tudi pravne službe podjetja. Tako smo se odločili zaradi racionalizacije stroškov. Po zakonu ima sicer svet delavcev svoj 'proračun', vendar smo se dogovorili, da izkostimo domačega človeka.

Je vreden zaupanja, glede na to, da so ponavadi strokovne službe predvsem v službi vodstva?

Je vreden, sicer pa tudi sami nastopamo z določeno mero previdnosti, kadar gre za ključna in bolj odprta vprašanja. Je pa seveda sodelovanje s hišno stroko tudi koristno, saj se tako lahko na marsikateri problem upravi namigne že pred uradnim srečanjem z njo. S tem se izognemo tršim srečanjem na robu konflikta.

Občutek imam, da ste vendarle imeli dovolj odprtih vprašanj?

Dejal sem, da ni bilo težav pri njihovem reševanju. Vendar smo jih reševali dovolj elegantno, saj smo

nastopali složno. Problemi pa so bili, kajpak, saj smo kovinskopredelovalna industrija in smo bili deležni vseh njenih težav. Bila so denimo tudi obdobja, ko je vsaj začasno usahnil kak projekt, pa so bila na vrsti čakanja; takrat smo se postavili nasproti vodstvu s svojim mnenjem, kako opredeliti ta čakanja: ali delavcem izdati odločbe o čakanju ali pa bomo naredili kako hišno varianto, da ne bo v skladu z odločbo treba odhajati na zavod za zaposlovanje. Zato odločb nismo podpisovali, da bi ljudje verjeli, da gre le začasne težave. Izboljšali smo si plačilne pogoje, denimo nadomestilo za čakanje z 80 na 85 odstotkov plače. Pogajali smo se denimo o racionalizaciji nočnega dela in podobnem.

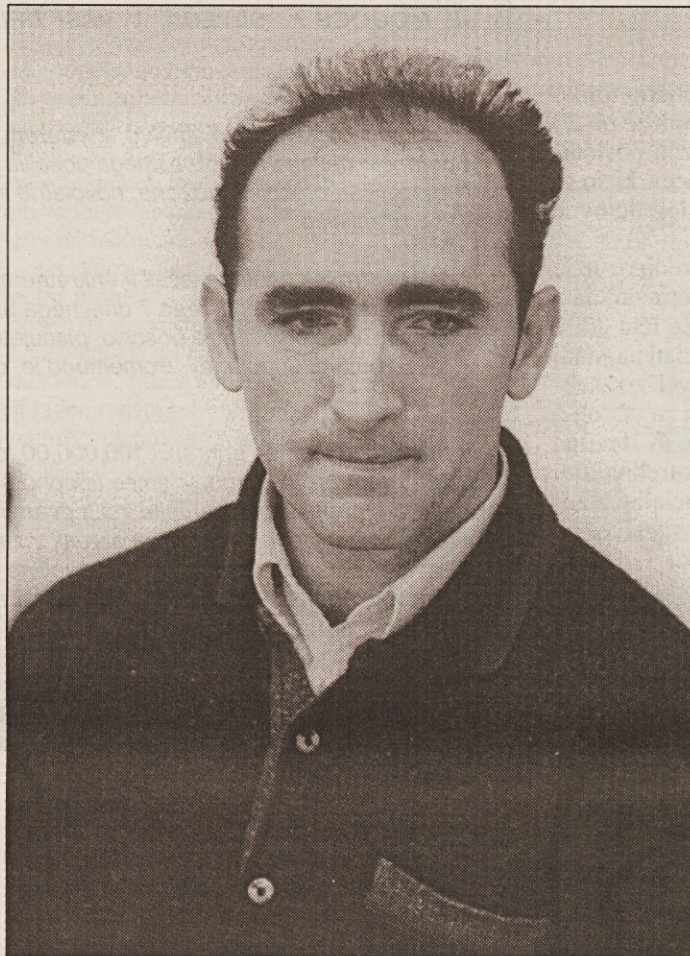
Ali se ta dejavnost sveta delavcev ne prekriva z nalogami sindikata?

Se prekriva, vendar je to normalno. S prehrano denimo smo imeli dovolj dela, smo pa pripravili vodstvo, da je posodobilo kuhinjo. Firma je samo lani investirala 200.000 mark v izboljšanje prehrane. Zamenjali smo garderobne omarice, da smo preprečili tatvine, ki so se pojavljale, uredili nove sanitarije.

Ljudje se pritožujejo, da ni zadovoljiva osebna zaščita, da so ta sredstva varovanja izrabljena ali premalo dobra. Svet delavcev pritiška na vodstvo, naj te razmere izboljša. Domenjeni smo, da na svetu delavcev predstavniki posameznih oddelkov poročajo o problematičnih vprašanjih, denimo o zdravstvenih pogojih, o varstvu pri delu in podobnem. Moram pa reči, da je naš tehnični kader relativno dobro osveščen. Zaveda se, da so zdaj novi časi, da poškodba pri delu ni več mogoče reševati rutinsko. Zdaj bo prihajalo do tožb in zneski bodo visoki. Zdaj se mora vodstveni kader zagovarjati pred lastniki za višino stroškov poslovanja, in ne bo enostavno plačal odškodnine. Iskali se bodo krivci, in če bo to denimo tehnični strokovnjak ali projektant, ki ni zadostil vsem zahtevam zakonodaje, se bo zgodilo, da bo denimo tudi projektant soodgovarjal. No, naš tehnični sektor je že toliko osveščen, da pri projektiranju misli na možne posledice slabega projekta.

Koliko vas je v svetu delavcev?

Enajst, dva člana pa imamo v petčlanskem nadzornem svetu. Tretji je predstavnik notranjih lastnikov, dva pa so imenovali zunanji lastniki.

Da smo uspešno reševali odprta vprašanja, je zaslužna naša enotnost in povezanost, pri tem mislim na oba sindikata in svet delavcev.

Ali imate delavskega direktorja?

Nimamo, ker v zakonu ni jasna njegova vloga. Ne bi radi doživeli, da bi izvolili osebo, ki bi jo vodstvo podredilo svojim namenom in potrebam. Aktivirali ga bomo verjetno v drugem mandatu. Z novim vodstvom moramo tako še podpisati participacijski dogovor...

S starim ste ga pa...?

Poslovnik in dogovor imamo napisana, podpisali pa ju nismo. Kljub temu ju oboji spoštujemo. Podpisali ga nismo zato, ker so se takrat, ko je bil pripravljen za podpis, začela odpirati nova vprašanja na zakonodajnem področju in smo se ustrašili, da bi si s prezgodnjim podpisom ne zaprli vrat k boljšim rešitvam. Zato smo se dogovorili, da se ga držimo.

Zakaj morate delati novega?

Treba je starega izboljšati, in nekatere določbe zapisati natančno. O financiranju bo denimo treba doreči zadeve, ko je prišel novi lastnik. Prej ni bilo nobenih zapletov, čeprav je zakon tu zelo nedoločen. Poštenega tolmačenja nam niso dali ne zakonodajalci, ne drugi strokovnjaki za to področje. Je pa to vprašanje eno bistvenih. Novi lastnik bo zagotovo hotel imeti red in natančno določeno vsoto.

Ves čas pogovora nas preveva občutek, da s svojim dosedanjim delom v svetu delavcev niste povsem zadovoljni. Kot da se zavedate, da niste postorili vsega, kar bi lahko...

Za redko katero delo lahko trdite, da je dokončano, za delo v soupravljanju pa še posebej ne morete trditi tega. Omenil sem, da sam kot neprofesionalni

predsednik sveta delavcev ne zmorem opraviti vsega dela tako, kot bi bilo treba, zato nam nekatere naloge ostajajo, da jih še dokončamo. V zamudi smo s protokolom, kako naj zaposleni bolj neposredno soodločajo, denimo s pripombami glede delovnega procesa, varstva pri delu in podobnega. Morda

bi kazalo med zaposlenimi občasno razširiti kak enostaven vprašalnik. Vendar smo se odločili, da ga bomo dali med delavce šele, ko bo zagotovljeno jasno poslanstvo takega vprašalnika, ko bo zaživel in bo učinkovit. Če bi prehiteli, bi projekt lahko padel v vodo. Veliko časa pa nam zdaj jemlje tudi projekt skupinskega dela. Hella, pri kateri je projekt zaživel v polni meri letos, in druge velike firme v Nemčiji imajo to dobro izpeljano. Če pride do problemov ali zaostritve odnosov, organizirajo okrogle mize med vodstvom in zaposlenimi. Prizadejajo dejansko posedajo v delavnici okrog za ta namen postavljene okrogle mize in si povedo svoje. To izkušnjo bi kazalo izkoristiti in zadevo privediti na našo zakonodajo (ki je podobna). Hkrati smo si zadali nalogo oblikovati prvi odbor sveta delavcev, odbor za varstvo pri delu in delovne razmere. Sestavili naj bi ga dvotretjinsko iz članov sveta delavcev, preostali člani pa bi bili zunanji. Odbor bi bil žarišče naštetih nalog, od protokola do uvajanja skupinskega dela. Skupinsko delo je zelo zapletena zadeva, ki postavlja na glavo vrsto sedanjih odnosov.

Katero, na primer?

Na primer način nagrajevanja. Zdajšnji, na normo, je zelo primitiven. V skupini pa so stvari drugačne. Bolniške, denimo, se v skupini delno nadomestijo z večjim prispevkom zdravih delavcev. Znotraj skupine je način nagrajevanja in napredovanja zaokrožen. Skupina je tudi dolžna posredovati, ko se pojavijo težave, in poiskati pomoč tehničnih do drugih strokovnjakov.

Vendar je do usklajenega delovanja take skupine verjetno dolga pot...

Brez dvoma. Sam način stimulacije je povsem drugačen. Mi imamo zdaj nagrajevanje po normi tako rekoč povsod v proizvodnji, ne le pri delavcih pri stiskalnicah ali na tekočih trakovih, kjer je edino smiselno. V montažni celici pa ima vsak zaposleni velik vpliv na hitrost in kakovost dela, in njegove uspešnosti ne moreš meriti po istem kopitu, kot če bi delal za tekočim trakom. Mi pa ga tako ocenjujemo. Rezultat: delavci ob tekočem traku imajo veliko večje presežke norme kot delavci v montažni celici. Skupinsko delo pa je nastalo zaradi potreb po drugačnem ocenjevanju. Zato bomo morali spremeniti način plačevanja delavcev v montaži, saj z delom na normo tu ne moremo ničesar izboljšati.

Saturnus je znan kot podjetje z visokim odstotkom zaposlenih v bolniškem staležu. Ali se je medtem ta odstotek znižal?

Bolniške so velik problem, upam pa, da ne več dolgo. Pri nas je bilo v povprečju 13 do 14 odstotkov bolniškega staleža, v posameznih oddelkih pa tudi 20 odstotkov. Poskušali smo marsikaj, vendar neuspešno, da bi jih zaježili na razumno mero. Na srečo je posegel vmes tujec, novi večinski lastnik, ki je dal jasno vedeti, da takih odstotkov bolniškega staleža preprosto ne bo trpel. Zdaj imamo projekt za zmanjševanje obsega bolniškega staleža s povsem drugačnim pristopom. Pogodbeno nam ga vodi zunanji strokovnjak. Korist od njegovega prizadevanja pa ne bo le zmanjšanje obsega bolniških. Ob tem se bo namreč pokazalo, da ima delavca kdo za mar, da ga kdo sploh opazi, ko je bolan. Da se z njim kdo pogovarja, ko je doma ali ko mora prihajati v podjetje med staležem. Po tem projektu se mora z njim namreč tudi potem, ko pride delat, njegov neposredni nadrejeni vsak teden pogovarjati z njim o delu in o njegovih morebitnih problemih v zvezi z zdravjem in delom. Gre torej za bolj human pristop do delavca. Mislim, da bo takšna metoda nalegala stare klišeje boja zoper bolniške, s strogimi ukrepi, šikaniranjem in podobnim...

In to je bila pobuda Nemecev?

Ne, nemški lastniki so dejali samo, da tolikšnega odstotka bolniških ne bodo trpeli. Saj jih tudi sami nismo, le neuspešno smo se z njimi spopadali. Uporabljali pa smo nadzornike pri bolnikih na domu, spodbude za prisotnost na delu itd. Bolj človeške metode so učinkovitejše kot denar za prisotnost na delu denimo, s tem da imajo zaposleni spodobne osebne dohodke.

Ali to pomeni, da imate slabše plače kot v kolektivni pogodbi?

Ne, ne, vendar je kolektivna pogodba dovolj nizko postavljena. Slaba je plača 50 do 60 tisočakov, in take imajo naši delavci.

Svet delavcev v tako velikem podjetju, kot je naše, potrebuje vsaj polprofesionalnega predsednika. Jaz kot neprofesionalni predsednik sem moral vrsto nalog odrediti na kasnejši čas. Menim, da bo treba za naslednji mandat to delovno mesto profesionalizirati.

Saturnus Avtooprema je letos dobila novega, tujega večinskega lastnika. To je konzern Hella iz Nemčije. Ker namerava konzern še povečati svoj kapitalski delež, verjetno ne gre dvomiti o njegovih dolgoročnih načrtih s to ljubljansko tovarno avtoopreme.